

248691

**A NYÚLTENYÉSZTÉS
KÉZIKÖNYVE**
AZ
**ANGÓRATENYÉSZTÉS
TUDNIVALÓIVAL**

**ÁTDOLGOZOTT
ÉS BŐVÍTETT
II. KÉPES KIADÁS**

ÍRTA:

PÉTERFY TAMÁS

ÁRA **80** FILL.

KIADJA: ÁLTALÁNOS NYOMDA ÉS GRAFIKAI INTÉZET RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

„ANGORA”

TENYÉSZTŐ-, FELDOLGOZÓ- ÉS
ÉRTÉKESÍTŐ SZÖVETKEZET

Levélcím:
BUDAPEST, VI., SZONDY-U. 42c

TELEFON: 112-683

Raktár:
BUDAPEST, V., HOLLÁN-U. 24
D. e. 8—1-ig nyúlászott itt vesziunk át

A magyar angoratenyésztők
legrégibb közérdekű intézménye

Minden minőségű
angoraszőrt,
a legkisebb és legnagyobb
tételben is, akár dekákat,
akár kilókat, a mindenkori
legjobb áron, készpénz-
ért vesszük át

**Nyúltenyésztő
nehezen boldogul
szaklap nélkül!**

A sikerhez sok mindentről
kell tájékozva lenni. Ehhez
kell a szaklap, amely állan-
dóan, mindenről ír, minden-
ről tájékoztat. Tenyésztés,
takarmányozás, értékesítés,
rendeletek.

Az okos ember elsősorban
mástól és nem a saját kárán
tanul. Ezért olvassa Ön is az

APRÓJÓSZÁG

állattenyésztési és mezőgaz-
dasági szaklapot.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
BUDAPEST, VI., SZONDY-U. 42 c

Kérjen mutatványszámot!

HUZATMENTES

könnyen kezelhető

NYÚLKETREC

ÁDÁM MÓZES

ÉPÜLET-, BÚTOR- ÉS
PORTÁLASZTALOSNÁL

B U D A P E S T,

ALMÁSY-TÉR 15
(bejárat a Vörösmarty- utcából)

TELEFON: 428-214

ANGORA tenyészállatok

importált tenyészanyagok
kiváló ivadéakai legjobban
vásárolhatók Magyar-
ország legrégibb és
legnagyobb, arany-
éremmel kitüntetett
angoranyúltelepén

Gróf Károlyi Józsefné

angoratenyészeténél

FEHÉRVÁRCSURGÓ,

F e j é r m e g y e

A NYÚLTENYÉSZTÉS KÉZIKÖNYVE az ANGÓRATENYÉSZTÉS

tudnivalóival átdolgozott és bővített

II-İK KÉPES KIADÁS

ÍRTA:

PÉTERFY TAMÁS

Vadasszürke belga óriásnyúl.

KIADJA: ÁLTALÁNOS NYOMDA ÉS GRAFIKAI INTÉZET R.-T.
BUDAPEST. — 24746 — FELELŐS IGAZGATÓ: Dr. UJ ISTVÁN

NYÚLTENYÉSZTŐ EGYESÜLETEK, INTÉZMÉNYEK.

- M. kir. Földművelésügyi Minisztérium Állattenyésztési
Ügyosztálya, *Budapest*, V., Kossuth Lajos-tér 11. (Intézi
a kedvezményes állami nyúlkiosztásokat, amiről bőveb-
bet a helybeli előjáráságon lehet megtudni.)
- Magyar Házinyúltenyésztők Egyesülete, *Budapest*, IX.,
Boráros-tér 9. (Takács-vendéglő.)
- Baromfitenyésztők Országos Egyesülete. (Házinyúltenyész-
tési Szakosztály), *Budapest*, IX., Üllői-út 25.
- Kistenyésztők Egyesülete, *Kispest*, Szent Imre herceg-u. 35.
- Magyar Angóragyanjas Nyúltenyésztők Országos Szövet-
sége, *Budapest*, VI., Szondy-u. 42.
- Országos Magyar Háziipari Szövetkezet Angóraosztálya,
Budapest, IV., Eskü-u. 6. II. 7.
- Duna-Tiszaközi Mezőgazdasági Kamara. (Apró Háziállat-
tenyésztési Szakosztálya), *Kecskemét*.
- Felsődnántúli Mezőgazdasági Kamara. (Kisállattenyész-
tési Szakosztálya), *Szombathely*.
- Győrvárosi és Megyei Házinyúl-, Baromfi-, Galamb-
tenyésztő Egyesülete, *Győr*, Kálvária-tér 21.
- Szeged és Vidéke Házinyúltenyésztők Egyesülete, *Szeged*,
Párisi-körút 41.
- Vác és Vidéke Fajállattenyésztők Egyesülete, *Vác*, Gal-
csek-u. 3.
- Délmagyarországi Baromfi-, Galamb- és Házinyúltenyész-
tők Egyesülete, *Békéscsaba*.
- Miskolc és Vidéke Baromfi- és Házinyúltenyésztők Egye-
sülete, *Miskolc*, Ruzsini-u. 6.
- Friss Ujság „Kisemberek Házatája” Nyúltenyésztési
Tanácsadója (válaszbélyeg csatolandó), *Budapest*, VI.,
Nagymező-u. 3.

248691

BEVEZETŐ.

Könyvem első kiadása *tíz év alatt* megváltoztatta a magyar lekicsinylést a házinyúl tenyésztéséről. Hazánkban rosszindulatú rágalom volt elterjedve a házinyúlról s hitelt adtak általában annak a téves hírverésnek, hogy *a házinyúl párizik a patkánnyal*. Ez az ostoba hazugság *tíz év alatt* megdőlt, könyvemmel bizonyítják a magyar nyúltenyésztők tizezrei, hogy a ló és szamár keresztezéséből mindenkor csak őszvér származik, tehát a patkány és a házinyúl párzásából is csak torzalakú keverék lenne, — rövid nyúlfarkú patkány és hosszú patkányfarkú házinyúl, de *ilyet még sehol, soha nem látott senki*. Ez az értelmes felvilágosítás *tíz év alatt* legyőzte a rágalomhírt és csodálatosan felvirágozott a magyar nyúltenyésztés. Ugyancsak ez a könyv írta meg *tíz év előtt* először bátran és őszintén azt, hogy *ládában, sötét, zárt helyiségben házinyúlat tenyészteni nem lehet*, — az egészséges állatoknak napfényre van szüksége.

A „Nyúltenyésztés Kátéja“ átdolgozott és az „Angóra-nyúltenyésztés“ tudnivalóival kibővített második kiadását bizalommal adom át a nyúltenyésztők, valamint a tenyésztéssel foglalkozni kívánók kezébe, mert ötven esztendő tapasztalásaiból jegyeztem össze, mint hasznos útmutatót, igazi tanácsadót.

A házinyúltenyésztés további kérdéseire az olvasónak válaszbélyeg csatolása mellett készséggel levélben válaszlok. Ezenkívül a „Friss Ujság“ „Közérdekű Feleletek“ rovatában, valamint a „Kisemberek Házatája“ mellékletében is szívesen írok gyakorlati szaktanácsot (Budapest, VI., Nagymező-u. 3). Végül pedig jó étvágyat kívánok a finom vitamindús nyúlpecsenyéhez, paprikás nyúlpörköltökhöz, nyuszika becsináltleveshez, amelyek hetenként szívesen látott csemegeételek lesznek a család terített asztalán.

SZERZŐ.

Nyúltartás.

Általában van *nyúltartás* és *nyúltenyésztés*. A tartás alatt értjük az istállóban, jászlak alá beengedett kis magyar nyulak gondozás nélküli szaporítását. Ez a kezdetleges nyúltartás nem jövedelmező, sőt igen nagy károkat okoz, mert inkább a gyermekek mulattatására szolgál az istállóból, a jászol alól kijáró nyulaeska és célirányos értékesítésről ritkán esik szó. Viszont a kártétel előbb-utóbb bekövetkezik, mert a szabadjára engedett nyulak elszaporodnak, alá fúrják-ássák az istálló alapzatát a föld alatt és mire észreveszi a gazda a veszélyt, az istálló fala lerokkan, sőt többször kidől az épület oldala, annyira aláaknázták a szabadon tartott pici házinyulak. Ezt a nyúltartást nem ajánlom senkinek, ez a házinyúl szaporítás nem jövedelmező és az épületekben jelentékeny kárt szenved miatta a gazdálkodó.

A házinyúltartás másik, de hasznos módja, amikor a városi kismember följavításra vesz házinyulát és rövid 16—24 napos hízalás után levágja. Régi tapasztalás az, hogy a városi szűk lakásban, pincékben, piszkos kamrákban házinyúltenyésztésről szó sem lehet. A városi lakó vegye meg az olcsó, sovány, de egészséges házinyulát és javítsa, hízalassa fel levágásra. Erre a célra igen célszerű a faláda. Azt a 16—24 napot, a hízó időt, a vásárolt egészséges házinyúl ott is kibírja a levágásig.

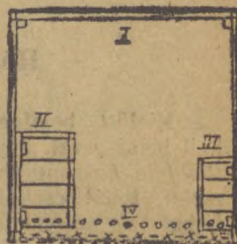
Az igazi nyúltenyésztéshez megfelelő világos, tiszta helyiségek szükségesek, kifutóval, napfényes területtel, légvonalmentes ólakkal, ami a városi szűk lakásokban nem áll rendelkezésre, tehát ott nyúltenyésztést, szaporítást kezdeni egyáltalán nem tanácsos. Házinyúltenyésztésről író szakembereink, szakíróink ezt a követelményt *nem hangoztatták elég szigorúan*. Nem írták meg világosan, érthetően, hogy a faládikában, sötét pincében, piszkos kamrákban nem lehet házinyulát tenyészteni senkinek. Pedig a nyílt szó kinémondása miatt évtizedeken át a kezdő nyúltenyésztők ezreit érte érzékeny kár és csalódás, sok áldozatot követelt munkában és anyagiakban, mert nem tudták, hogy a házinyúltenyésztéshez tiszta, világos helyiségek és napfényes kifutó szükséges.

A városi kismemberek ne szaporítsanak, ne tenyészessenek házinyulát, hanem vegyenek vidéki tenyésztőktől anyagot feljavításra, hízalásra és azután vágják le.

Házinyúltartó láda.

Legegyszerűbb berendezés a házinyúltartó láda, mert ebben a vásárolt házinyúl csak addig tartózkodik, amíg feljavul, meghízik; levágásra elkészül. Tehát 2—3 hétig. A láda hátulról előre lejt, hogy a vizelet előre folyjon és a lecsurgásra apró lyukakat fúrunk a deszkába. Az etetőrács hossza 20—25 cm. Az etetővályú 15—20 cm. A nyúltartó láda teteje felnyitható. Első oldala drótfonattal van bevonva s innen kapja a világosságot. Az ennivalókat felülről adjuk be. A láda első, drótfonatos oldalát két horoggal megrögzítjük a két oldalon. Feltétlenül szükséges, hogy a házinyúltartó láda deszkái simára legyenek gyalulva, mert így könnyen takarítható, míg a gyalulatlan deszkák érdességébe beleragad minden piszok és bűdösség származik belőle. A piszok különben is állandó terjesztője a házinyúlak ragályos betegségeinek, amiktől nem bírnak eléggé sohase óvakodni. De éppen a levágásra előkészítendő házinyúlaknak szükséges a föltétlen tisztaság, mert a vizelet lefolyásának megakadályozása csípős, kellemetlen szagot terjeszt, ami még az állat húsán is megérzik a levágás után. Ebből is látható, hogy a házinyúltartás legszükségesebb kelléke a föltétlen tisztaság. A takarmányozásáról az etetésnél jegyzem föl a szükséges tudnivalókat. Az almozás legyen bőséges. Takarítani a ládát minden nap szükséges.

Nyúltartó láda. (Alaprajz. Mérete: 60—60 cm. Nagyfajta nyúl részére szükséghez képest nagyobb 100—100 cm.) I. A láda belseje. II. Etetőrács. III. Etetővályú. IV. Lyukak a vizelet levezetésére. Szélén drótfonatos előkeret.

ritható, míg a gyalulatlan deszkák érdességébe beleragad minden piszok és bűdösség származik belőle. A piszok különben is állandó terjesztője a házinyúlak ragályos betegségeinek, amiktől nem bírnak eléggé sohase óvakodni. De éppen a levágásra előkészítendő házinyúlaknak szükséges a föltétlen tisztaság, mert a vizelet lefolyásának megakadályozása csípős, kellemetlen szagot terjeszt, ami még az állat húsán is megérzik a levágás után. Ebből is látható, hogy a házinyúltartás legszükségesebb kelléke a föltétlen tisztaság. A takarmányozásáról az etetésnél jegyzem föl a szükséges tudnivalókat. Az almozás legyen bőséges. Takarítani a ládát minden nap szükséges.

Házinyúltenyésztés.

Drága tudomány, amit saját kárunkon tanulunk. A házinyúltenyésztők tömegesen kényszerültek a saját kárukon. pénzbe, időbe és bosszúságba kerülő tapasztalások által megszerezni a tenyésztés legelemibb tudnivalóit. Éppen ezért

szinte gorombásáig menő őszinteséggel tárom fel a házinyúltenyésztésről ötévtes tapasztalataimat, hogy a kezdő nyúltenyésztők ettől a drága, — maga kárán való tanulástól legalább részben mentesüljenek a „Nyúltenyésztés Kéteje“ által.

Házinyulat azért tenyészt a kisember, hogy a konyhából, kertből és a mezőről összekerülő hulladékot, gyomokat, főlöseges növényrészeket értékesítse. Hiszen a konyhahulladék amúgy is csak a szemétre való. A kerti gyomok eldobhatók. És a mezőről igen tömegesen kerül főlöseges, értéktelen növényrész, amit a házinyúl igen pompásan értékesít. *A szemétre, trágyára való anyagokból tehát finom és ízletes nyúlhús és értékes szörme lesz a nyúltenyésztés által.*

Házinyúltenyésztés célja.

Mielőtt belefognánk a házinyúltenyésztésbe, tisztában kell lenni azzal, hogy *mit akarunk?* A házinyúltenyésztésnek többféle hasznvétele van. Lehet a család részére *húst termelni*, tehát csekélyszámú nagytestű, húsnylakat tartunk. Lehet *szőrmetermelésre* berendezkedni és ezeket csak december 1-től január 15-ig vághatjuk le, mert akkor értékes a gerezdnája (a lenyúzott nyúlőr). Lehet házinyulat *gyapjútermelésre* tartani. Az angórákról külön jegyzem föl a tudni-valókat. Lehet sovány tömegnyulat nevelni és eladjuk városi nyúltartóknak, hízlalóknak. És lehet a házinyúltenyésztet *nemes tenyészanyag nevelésére* berendezni.

Kezdő tenyésztők maradjanak a család hús- és szörme-ellátása mellett, mert ennél az irányzatnál megszerzik a *tenyésztés gyakorlatát olcsón* s azután bátran áttérhetnek pár évi tapasztalással a kényesebb tenyésztési ágakra.

Itt jegyzem föl, hogy a kifejlett nyúl napi trágyája 17—20 deka súlyú. Evi trágyatermelése 50—60 kiló, alommal 120—150 kiló. A napi vizelete 2—3 deci, nagy amoniáktartalommal. A nyúltrágya, mint kerti trágya különösen legkorábbi zöltségfélék és virágok talajába keverve nagyon előnyös hatású. A nyúlketrecet naponta kitakarítjuk. A ketrec drótháló első oldalát levesszük és kaparóval húzzuk ki az almot és trágyát egy vödörbe s visszük a trágyadombra. A kifutót szükség szerint 4—7 naponként tisztítjuk és hintünk bele friss, tiszta almozót. Az almozásnál nem tanácsos takarékoskodni, mert a nyúltrágya a kis kert értékes tápláló anyaga.

Házinyúl elhelyezése.

A nyúltenyésztéshez megfelelő terület és helyiségek szükségesek, vagyis a nyúltartás és a nyúltenyésztés két különböző irányzat. Kistenyésztőnek 1—2 nyúlanyához bakot tartani nem érdemes, hanem minden bakhoz legyen 15—20 anyanyúl, 4—5 tenyésztőnél és pároztatni vigyék át a bakhoz. Természetes, hogy a pároztatásért díjazás jár, hogy a baknyúl tartásáért az illető ellenszolgáltatást kapjon.

A nyúlólat úgy helyezzük el, hogy a nyulakat még viharban se érhesse az eső, hó — tehát fedett helyiségben és a nyúlanyának külön bejáratú elletőhelyről is gondoskodjunk. A nyúlólat deszkaládából alakítjuk át a szükséges méretekre, azonban a deszkákat gyaluljuk simára, mert az érdes felületű deszkára rátapad a vizelet, a piszok és egészségtelen bűzt terjeszt. Igen gyakran a házinyulak megbetegedését az érdes felületű deszkába betapadó piszok és bűz okozza, amit kitisztítani nem lehet.

Az ól elhelyezésénél gondoljunk arra, hogy a helyiség ne legyen légvonatos. A légvonatos helyiségben a nyúl meghűl, náthát kap és a betegségek sorozata következik az áthűlés után. Különösen a kisnyulakra ártalmas a léghuzat, úgyannyira, hogy léghuzatos helyiségben egészséges nyulakat nevelni nem is lehet, mert a nyúlfiak kiskorukban elpusztulnak.

Nyirkos, nedves helyen sem lehet nyúlházat elhelyezni, mert a penészedés gyorsan bekövetkezik az amúgy is sokat vizelő nyulaknál és a betegség mindennapos lesz a nedves területen, a nyirkos helyiségben.

A nyúlól padlója és a kifutó padlója nem lehet hideg anyagtól, mert a felhűlés igen veszélyes és gyakori a nyúlbetegség, tehát cement, kockakő, téglá és más hideg anyag nem alkalmas padlónak. Az almozás mitsem javít a helyzeten, mert a nyulak félrekaparják az almot, alábújnak és így annál biztosabban felhűlnek a hideg padlón.

Ólszükséglet 10 nyúl részére.

A nagyobb tenyészet beállítására legcélszerűbb idő a késő őszi. Tíznyulas tenyésztőrzshöz 2 bakot számítunk. Az első évi elhelyezésre elegendő egy nyolcas nyúlház és 2 bakok részére különálló emeletes nyúlól építése. Az anyanyulak kifutóját sem feltétlenül szükséges előre megcsinálni télire, de biztosabb egészségügyileg, ha az anya kellő moz-

gást végez mindennap és friss, napos levegőn mozoghat a kifutóban. A bakokat is ki kell bocsátani rendre, hogy szabad területen kellő mozgást végezzenek. Az ősszel beállított tiznyulas tenyésztörzs részére tavaszkor, *májusban* szükséges újabb ólépítés. A 8 anyanyúl márciusi szaporulata $8 \times 6 = 48$ darab. Ebből fele (24) hím, amelyek kiherélés után egy helyiségbe kerülnek és tömegesen helyezhetők el. A 24 nőtény kisnyúl pároztatásig maradhat együtt, de párzás után 24 külön-külön anyaketrece igényelnek és szeptemberre szaporítanak. Pároztatáshoz elegendő a két apaállat, mert jó táplálás mellett reggel-este végezhető pároztatás a bakokkal.

Az anyatörzs júniusi (második) szaporulatát (48 drb), a nőtényeket együvé helyezzük levágásig. A hímeket háromhónapos korukelőtt kiherélve egy csoportban helyezzük el. A tömeges elhelyezés lehet polcrendszerű éjszakára és dróthálóval fedett tágas közös kifutóval nappalra.

A tíz darabból álló nyúltörzs beállítási ólszükséglete időrendben a következő: 8 anya részére két négyes, vagy egy nyolcas nyúlház szeptemberben (lásd az alaprajzot).

Két apaállat részére egy különálló emeletes nyúllól kifutó nélkül, szeptemberben.

Következő tavaszon májusban 24 nőtény nyúlfiának (3 hónaposak) közös ketrec és dróthálóval fedett kifutó, 24 hím nyúlfiának (herélés után) közös ketrec és dróthálóval fedett tágas kifutó. A nőtény márciusi nyúlfiak részére pároztatás után augusztus elejére három nyolcas nyúlház szükséges (24 anyaketrece).

Az anyatörzs júniusi szaporulata $8 \times 6 = 48$ darab nyúlfiak részére augusztus elejére nőtényeknek 24 drb. és hímeknek 24 drb. külön-külön, közös ketrec és dróthálóval fedett tágas kifutók. A hímek július végén herélendők, hogy egymásban kárt ne tegyenek és együvé zárhassuk.

Az anyatörzs szeptemberi szaporulata $8 \times 6 = 48$ darab november elején közös ketrecben, dróthálóval fedett közös kifutóba helyezendő levágásig 48 darab, hím és nőtény együtt. A hímek kiherélése a gerezna épségének, értékének biztosítása céljából a szeptemberi szaporulatnál is tanácsos.

Összegezve a följegyzetteket, tehát 10 darabbal szeptember hónapban beállított tenyésztörzs ólszükséglete a beállításnál: két négyes, vagy egy nyolcas anyanyúlház kifutóval és egy különálló emeletes nyúlház a két baknak. Következő évben májusra 24 fiatal anya részére közös ketrec és közös kifutó, 24 hím nyúlfiak részére herélés után közös ketrec közös kifutóval. Augusztusra 24 fiatal nyúlanyának 6 négyes, vagy 3 nyolcas nyúlház, pároztatás után.

A szeptemberi szaporulat: a törzs $8 \times 6 = 48$ és a má-

őrsi fiatal anyák $24 \times 6 = 144$, összesen 192 szeptemberi nyúlfa részére kéthónapos korukban, november elejére közös ketrec és közös kifutó dróthálóval fedve. A közel kétszázas tömeg részére készítsünk a közös ketrecbe 2—3 emeletet deszkapolcokból, lécezett deszkafeljáróval, ahol kényelmesen pihenjék át az éjszakát. A szeptemberi szaporulatot együtt hagyhatjuk him és nőtényt feljavításra, levágásig. Tenyészanypótlást mindig a tavaszi szaporulatból válasszunk ki. Az ólszükséglet kiszámítása csak hozzávetőleges, mert hiszen lesznek nyúlanyák (belgaóriás), melyek 10—14 nyúlfiával örvendeztetik meg a tenyésztőt és ebből a szaporulatból selejtezés után is több marad 6 darabnál.

Az itt közölt tájékoztató számítás szolgáljon alapul a kezdőknek.

Nyúlól berendezése.

Csak a legszükségesebb ölberendezést jegyzem föl. A nyúl tartózkodási helye zárt helyiség legyen, mert a házi-nyúlak sok az ellensége, de a nyúl is sok kárt csinálhat, ha szabadon jár. Lerágja a gyümölcsfák kérgét s ezáltal kipusztítja a drága gyümölcsfát. Bántja a virágokat, összerágcsálja a zöldségeskert növényeit és mindezekkel csak kárt okoz. De legtöbb kárt azáltal csinál a szabadon élő házinyúl, hogy az épületeket aláfúrja. Igaz, hogy a szabadon élő állatok gondoskodnak magukról, míg az elzárt területen tartott állatokról a tenyésztő kell, hogy gondoskodjon, de a célszerűség, a haszonvétele mégis a zárt helyiségben való tenyésztést kívánja. Az etetésnél lesz szó a nyulak legeltetéséről.

Különálló nyúlól.

Különálló nyúlólat úgy helyezzük el, hogy az északi és nyugati hideg szelektől védve legyen. Lehetőleg zárt fal képezze a szélvédőt. Egy-két nyúlanyát deszkaoldalas épületbe is elhelyezhetünk, úgy, hogy a kifutót a deszkafalon kívül készítjük és a falon át megfelelő nagyságú kijáró nyílást vágnunk. Ez a nyílás azonban legyen olyan nagy, hogy azon két nyúl is ki tudjon menni egyszerre, különben a kifutóban valamitől megriadt nyulak a berohanásnál összetörik magukat. Az öl padozata keményfából készüljön és símára legyen gyalulva, mert ez tartós. Az oldal és felső részek gyalult fenyődeszkából készüljenek. Az a legjobb nyúlól, amelyet rombo-

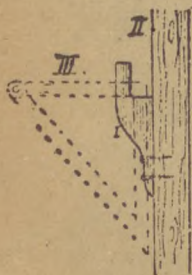
lás nélkül szétszedhetünk és összerakhatunk. Ilyen magyar készítésű nyúlól volt évtizedek előtt a híres György-féle találmány. Sajnos, a jónak nem akadt pártfogója és azóta el is feledték a György-féle, szegezés nélkül, keményfából összerakható legcélszerűbb nyúlólat.

A berendezés méretei.

A nyúlól belső berendezésének főbb részei: az *etetőrács*, az *etetővályú* és a *mentőpolc*. A berendezések tisztántartására nagy gondot kell fordítani, tehát ezek alakját úgy készítjük el, hogy könnyen tisztíthatók legyenek. Különösen ezek *megrögzítése* legyen célszerű, amire fából faragott *akasztóhorog* szolgál.

Akasztóhorog.

Az akasztóhorog alakja fordított lőcs-alak, mely keményfából készül, hosszúsága 10–12 cm, bevágása, vagyis görbesége a beakasztandó léc vastagságához mérendő. Ebbe

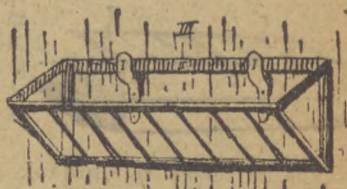
Rögzítő- vagy akasztóhorog. (Fordított lőcs-alak keményfából. Hossza 10–12 cm.) I. A horog felerősítve 2 csavarszeeggel. II. Az ól deszkafala. III. A felakasztott etetőrács árnyképe.

a görbe fahorogba az etetőrács és etetővályú oldalléceit beakasztjuk s ezáltal biztosítjuk, hogy egyiket sem forgathatják föl a nyulak és nem piszkolhatják be a takarmányféléket. A célszerű fahorog alakját képen is bemutatom, hogy ezt bárki otthon elkészíthesse. A horog felrögzítése két szeg által történik, azonban célszerű csavarszeget alkalmazni, hogy a nagytakarításnál és fertőtlenítésnél könnyen kezelhető legyen. Úgy az etetőrács, mint az etetővályú rögzítéséhez 2–2 fahorgot alkalmazunk az ól oldalfalára, a jelzett magasságban.

Etetőrács.

Az etetőrács lehetőleg keményfából készüljön, hosszúsága az ólban elhelyezett nyulak számához képest 25 cm-től 60 cm-ig, sőt tovább is terjedhet, de a túl hosszúra méretezett etetőrács kezelése alkalmatlan, s inkább kisebbeket és többet tegyünk az ól belső deszkafalaira a tömegesen össze-

Etetőrács. (Készíthető keményfából, szükség szerint 25–60 cm hosszúra.) I. Rögzítő- vagy akasztóhorgok. II. Az etetőrács felsőléce a horogba akasztva. III. Az ól deszkafala.

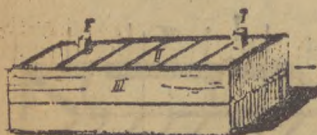
eresztett növendékállatok részére. A baknak külön ketrece van s elégséges a 25–30 cm hosszú etetőrács. A nyúlanya óljába már 50–60 cm hosszú etetőrács szükséges, mert a tejtől való elválasztásig a növendék nyúlfiak is ebből a rácsból tépegetnek és rágesálnak. Az etetőrács mérete a falra akasztható részén 16 cm széles és tetszés szerinti hosszú lehet. A rács előrésze 20 cm hosszú és ferdén alulról fölfelé vonul, hogy a ferdén álló lécek közül a nyulak szálazhassák a takarmányt. Az egyes lécek között a hézag 5–6 cm lehet. (Lásd a rajzot.) A keményfából készült rács tartósabb és tisztántartása, kiforrazása könnyebb.

Etetővályú.

Az etetővályút rendszerint nehéz anyagból szoktuk készíteni, hogy a nyulak egykönnyen föl ne boríthassák és a szemes eleséget a piszokba ne dönthessék. Az akasztóhorog alkalmazása mellett azonban nem szükséges az etetővályúnak nehéznek lennie, mert az etetővályú oldalát beakasztjuk az akasztóhorogba és annyira megrögzítjük, hogy a nyulak nem fordíthatják fel a könnyű vályút sem. Mégis ajánlatos az etetővályút keményfából készíteni, hogy a nyulak egykönnyen át ne rághassák és köporral, lúggal, cirokkefével könnyen kitakarítható legyen. A vályú négyszögű, hosszúka, téglalakú. Hossza lehet 25–30 cm, szélessége 12–14 cm, mélysége 5–8 cm. Az etetővályút akasztóhoroggal az ól oldalfalához rögzítve a padozatra helyezük és az eleség bepiszkításának elhárítására farúccsal látjuk el a felületét, mert

így a nyulak nem léphetnek bele és nem piszkolhatják be egykönnyen az eleséget.

A nyulak itatására külön vályút készítettünk cementből az etetővályú mintájára s akasztóhoroggal az ől belső deszkafalalához rögzítve, hogy a vizet ne önthessék ki, a víz-

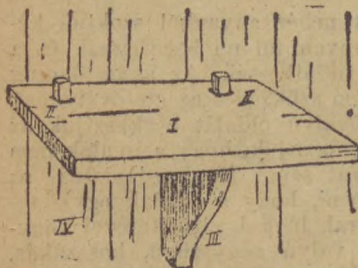

Etetővályú. (Készíthető keményfából vagy cementből. Hossza 25–30 cm. Szélessége 12–14 cm. Mélysége 8–10 cm.) I. Rögzítőhorog felső vége. II. Rácsfedő a vályún, keményfából. III. A vályú oldala. (Az itatóvályú cementből ugyanilyen, de rövidebb.)

vályút ne bírják felfordítani. Az itatás időleges szükségéről külön jegyzem föl a tudnivalókat. Itt emlitem meg, hogy a házinyúl igen finnyás-kényes állat és a lábával bepiszkított eleséget már nem eszi meg, vagy ha kényszerűségből meg-eszi, beteg lesz tőle. Viszont ronda állat a házinyúl, mert mindent letép, bepiszkít. Szükséges megjegyezni, hogy a házinyúl nappal nem lát biztosan, hanem szaglás által keresi fel az eleséget, ugyannyira, hogyha egy fej salátát bedobunk a nyúlóba, nem megy egyenesen a bedobott salátához, hanem ide-oda szaglászva talál rá.

Mentőpolc.

A mentőpolc valóban hasznos berendezése a nyúlól bel-sejének, melyet a padozattól 25 cm magasan az ől deszka-

Mentőpolc. (Hossza 25–30 cm. Szélessége 16–20 cm. Óriásnyulak részére szükség szerint nagyobb.) I: A polc deszkalapja. II. Rögzítőhorgok kiálló vége. III. Alátámasztó deszka. IV. Az ől deszkafala.

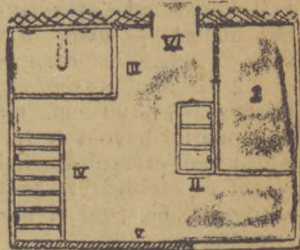
falára szoktunk fölhelyezni. A mentőpolc méretei a következők: A simára gyalult deszkalap 25–35 cm hosszú és 16–20 cm széles — a belgaóriás és nagyobb nyulafajták részére megfelelően nagyobb — alsó lapjára alátámasztó deszkadarabot alkalmazunk. Falfelőli oldalába két lyukat vésünk

abból a célból, hogy ezáltal az oldaldeszkára fölszegezett fahorogba akaszthassuk. A mentőpolc célja az éhes nyúlfiak által kíméletlenül üldözött szaptatóanyának menhelyet adni. Rendszerint szorongatott helyzetében felugrik a mentőpolcra, lehasal és megpihen. Azonban gondunk legyen arra, hogy a nyúlanya a mentőpolcon pihenőhelyzetéből az etetőrácsot elérhesse és pihenés közben táplálkozhasson. A horogra helyezett mentőpolc fölemelve bármikor a horgokról levehető és tisztán tartható.

A nyúlól belső berendezéséhez tartozik az elletőhelyiség, amely külön deszkafallal van elzárva, hogy az anyát kívülről ne háborgathassák.

Elletőhelyiség.

Az elletőhelyiség területe 35—50 cm, téglalakú, melybe az oldalán vágunk bejáró nyílást. (Lásd az alaprajzot.) Erre a bejáróra nem teszünk elzáró ajtót, hiszen elülről és oldalról nem lehet oda belátni, felülről pedig külön felnyitható fedelet készítünk rá abból a célból, hogy az újszaporulatot átvizsgálhassuk és az esetleg halvaszülteket eltávolíthassuk.

Anyanyúl helyisége. (Alaprajz. Területe 100—100 cm, I. Ellető. II. Etetővályú. III. Mentőpolc. IV. Etetőrács. V. Drótfonatos előkeret.

VI. Kijárónyílás a kifutóba.

idejében. Ezt a műveletet az anyanyúlnak nem szabad látni, sem szaglőérékével észrevennie, amit úgy érünk el, hogy előbb kezünkkel az anyanyulát megsimogatjuk, az orrát is ezáltal a saját szagát vesszük be kezünkön a fészekbe. Az ellető bejáró nyílása elé pedig deszkalapot támasztunk addig, amíg az elletőben foglalkozunk a nyúlfiak átvizsgálásával és megszámlálásával. Az ellető magassága 35—40 cm lehet, de szoktuk deszkafalát az anyanyúl helyiségének a magasságáig is emelni, hogy a szoptatás alatt levegősebb legyen a belső elletőhelyiség. Amíg az anyanyúl az elletőben fészkében tartózkodik, az ellető fedélajtóját ne nyissuk fel, hogy erről ne szerezzon tudomást, különben a féltékeny anya elhordja fészekéből a fiait, sőt el is pusztítja.

A nyúlól méretek.

Kezdő nyúltenyésztők részére a következő tudnivalókat jegyzem föl: a nyúlól tervezeténél előre számítsan arra, hogy minden baknyúl részére teljesen különválasztott helyiség szükséges, minden nyúlanya részére szintén külön helyiség szükséges, amelyben külön deszkával elkerítendő az ellető. A kis nyulak részére szükséges sütkérező hely — *a kifutó*. Az elválasztott nyúlfiak részére tágasabb, napos helyiségre van szükség és ezt a helyiséget tűzsúfolni nem tanácsos, mert a növendéknyulak nagyon mozgékonyak, ugrándozók és így megkövetelik a bőséges mozgási területet. A növendék nyúlfiak részére is elmaradhatatlan a nagyobb területű kifutó, amelyet felülről dróthálával védünk, hogy kényelmesen és biztonságosan sütkérezhessenek a napfényben.

Az itt elmondottakra figyelemmel kell lenni a nyúlól tervezésénél és különösen számítani kell a szaporulatra, az évi 3—4-szeri elletésre és a nyúlfiak növekedésére, amikor a háromhónapos korban levő süldőnyulakat — ivarszerveiket átvizsgálva — a hímeket a nőstényektől különválasztva, más-más tágas helyiségbe rakjuk.

Vegyük előre számításba azt is, hogy a nyúlólat nem kell föltétlenül egyszerre készre csinálni, hanem a szükséghez képest, — *amint a tenyészet szaporodik* — hozzáépítünk. A nyúlól méretei részleteiben itt következnek:

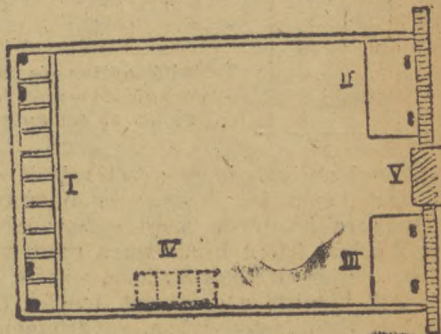
A baknyúl részére egy helyiség szükséges, melynek alpmérete 100—100 cm, magassága 70—80 cm, külső oldala drótfonattal bevont és levehető keret. Fedele fölemelhető, vizet át nem eresztő deszkalap. Ebbe a helyiségbe csakis etetőrácsot és etetővályút teszünk, vagyis csak egy nyúl részére rendezzük be. Szabad mozgásra időnként az udvaron járhat egyedül.

Az anyanyúl helyiségének méretei a következők: alapterülete 100—100 cm, melyben benne van az elletőhelyiség területe (30—60 cm) is. A helyiség előoldalrésze drótfonatos keretből áll, melyet két oldalt horoggal rögzítünk meg és szükség szerint levehető napi takarításkor. Minden belső helyiségnek a padlózata belülről kifelé lejt, ami arra szolgál, hogy a vizelet kifelé lefolyhasson. Az anyanyúl helyiségében a hátsó, belső oldalfalra helyezzük a *mentőpolcot*. Az elletővel szemben eső deszkafal oldalára helyezzük fel az *etetőrácsot*. Az *etetővályú* részére legcélszerűbb hely az elletőnek az az oldalfala, amelyen a bejárónyílás van. Az anyanyúl helyiségének hátsó deszkafalán a közepre lent készítjük a kifutóba vezető ajtónyílást, amelyre tolóajtót alkalmazunk kívülről.

Kifutó.

Az anyanyúl helyiségének jelentékeny része a kifutó, amely a fedett helyiségen kívül esik és csak részben kerül az ól fedele alá, mert közvetlen fedelét drótfonatos keret képezi. A kifutó méretei: alapterület 150 cm hosszú és 100 cm széles. A kifutó padozata olyan legyen, hogy abba a nyúlak be ne furhassanak és ki ne vájhassák a feneket. Készíthetjük keményfadeszkából, mésztéglából, melyet habarccsal vagy cementtel összeragasztunk. Alapzatot készíthetünk ledöngölt agyagból is, amelyet azonban a nyúlak előbb-utóbb mégis ki-

Kifutó alaprajza.
(Hossza 150 cm. Szélessége 100 cm.) I. Ete-
tőrács. II.—III. Mentőpolcok. IV. Ete-
tővályú. V. Bejárat az ólba. (35 cm. széles
nyúlással, toloajtóval.)

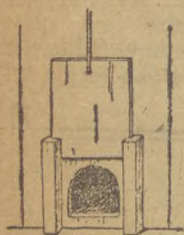
vájnak. A kifutó padlóját cementből is szokták készíteni, de a cement nagyon hideg és a felhüléstől a kis nyúlak elpusztulhatnak, hasztalan szórunk bőséges tiszta homokot a cementlapra, elkaparják és felhülnek a hideg cementen. A cement alkalmazását egyáltalán nem ajánlom. A kifutó oldalrészei gyalult deszkából készíten-dő.

Az elválasztás után összecsapott növendék nyúlfiak helyisége háromhónapos korukig nagyobb és a számukhoz, elférkőzésükhöz méretezendő. Úgy a belső nagy, közös helyiség, mint a kifutó, a serdülők részére tágas legyen és könnyen tisztítható. Az ivarérettség — tehát négy hónap előtt — nőtényeket külön helyezzük a hímeiktől, tehát a nyúlól építése egész éven át ad munkát a kezdő tenyésztőknek.

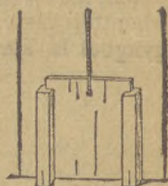
A toloajtó.

A nyúlól minden része legyen célszerű. Igen jelentős része a nyúlólnak a ki- és bejárást elzáró toloajtó, melyet a kifutóhoz átjáró nyílásra készítünk. Kétoldalára a nyílás

mellé bevágott léceket szögezünk. A bevágásba felülről lefelé belebocsátjuk az ajtó deszkaszélét, kissé megvékonyítva, hogy könnyen csússzon föl és le, sőt meg is zsírozzuk a sikuló csúszás végett. A tolóajtó felhúzására spárgát alkalmazunk, hogy feinyithassuk vagy lebocsáthassuk egyszerű spárgamoz-

Tolóajtó nyitva és esukva.
(Keményfából készítve. A
nyílás 35 cm széles.)

gatással anélkül, hogy az ől belsejébe nyulnánk. Különösen célszerű ez a készülék az estéli lezárás és reggeli kinyitás részére a kifutóban, mert éjszakára nem hagyjuk a felül dróthálóval fedett kifutóban a nyúlakat, nem azért, hogy el-lenségei hozzáférhetnek, hanem azért, mert ijeszthetik, zavar-hatják kívülről a drótfonat fedelén át, míg az elzárt belső helyiségben biztonságban, zavartalanul töltik az éjszakát.

A tolóajtó szélessége 34—40 cm lehet, magassága ugyan-annyi, tehát az esetleg megriadt nyulak egyszerre kettesével is befuthatnak a nyíláson.

Házinyúlak kiherélése.

A házinyúlak kiherélése a jövedelmezőség fokozása és a tenyészköltségek csökkentése végett szükséges. Ugyanis a nyúlfiak fele hím és fele nőstény szokott lenni. Tenyésztés-nél 10—12 nyúlanyához számítunk egy bakot és ez elégséges. A nyúlzaporulat felével, mint tenyésztéshez szükségtelen anyaggal kell számolnunk. Háromhónapos korukban a nyúl-fiakat nemük szerit szétválasztjuk, ivaréres előtt a hímeket elkülönítjük a nőstényektől. Ezeknél azonnal fellép a herelési szükség, mert a tenyészetben fölősegesek. Együtt tartásuk káros és veszéllyel jár, mert ivarérettség után viaskodnak, verekednek, tépik egymás szőrét és fül-leharapással meg-sebzik egymást. A gerezna, meg az állatok értékének meg-mentésére már háromhónapos koruk előtt szükségessé válik a hím nyúlfiak kiherélése.

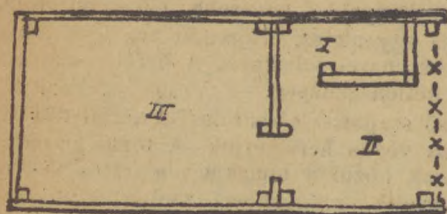
Kiherelés után a hím állatok jámborak, szelídek lesznek, nem viaskodnak és teljes biztonságban együtt tarthatók téli levágásig. Ez nagy megtakarítás az ölépítésnél és az etetésnél. Nagy nyereség a hús- és szőrmeérték növekedésénél. A herélt himnyűl hízekonyabb, kevesebb eleséggel több húst termel és bundája egyenletes, elsőrendű áru lesz, aminek nyoma a tépésnek, harci sebeknek. A herelés angóragyapjú termelésnél föltétlen szükség.

A tenyésztörzs első szaporítása március. A fiatal nyulak közül a hímeket május végén herélhetjük. A törzs második szaporulata június. Ezek közül a hímeket augusztus végeig heréljük. A törzs harmadik, szeptemberi szaporulatát már nem föltétlen szükséges herélni, mert december elején, mielőtt a hímek ivarérettségük miatt verekedni kezdenének, — levágásra kerülnek. Az első és második szaporulat nőstény nyúlfiait együtt hagyjuk, ha az első fiadzás anyagát nem kívánjuk szeptemberre fiadztatni. A harmadik fiadztatás anyaga négyhónapos korban kerül téli levágásra, tehát külön ketrecbe helyezést nem kíván.

A hím nyúlfiak herélése nyugodtságot, kiméletes elbánást kíván. Két és fél-, háromhónapos korában a nyúlfiakat előbb símogatjuk, szelidítjük, — majd a hátán a nyakbőrüknek fogva kiemeljük a közös ketrecből, térdünk közé fogva, ivarszervüknek ujjunkkal kétoldali nyomást teszünk, mire a hímeknél vékony vesszőalak nyúlik elő, amiről könnyen felismerhető a bak. A hímeket különrakjuk a nőstényektől és kezdődik a herelés. Először a himnyűl biztos megrogzításáról gondoskodjunk, hogy ne mozoghasson, lábaival ne karmolhasson és ne tudjon harapni. Alkalmas leszorító egy lábszárvédő alakú kemény öv, melyet két szíjjal csatolunk át. A nyulát belefektetjük hosszába, hátsó és első lábait a has felé hajlítjuk, majd összehúzza az övet, lecsatoljuk. A lefogott nyúl a feje és farrésze marad ki, a hengersizorító két végén. Ekkor hátára fektetve a nyulát, a herék fölött a bőrt kifeszítjük széthúzás és gyöngye benyomás által és a herék fölött a kifeszített bőrt átmetszük. Mire előtűnik a here, mely alatt az odavezető szálát eltépjük, vagy átkötés után elvágjuk és a heréket kivesszük. A pici metszés sebet nem szoktuk bevarrni, pár napi szomorkodás után begyógyul. De hivatásos herélők vagy porsóval hintik be, vagy erre a célra főzött sebszírral kenik be a sebet. Herelés után tiszta almot hintünk az állatok alá és övjük a seb befertőzésétől, ami hashártyagyulladásal is járhat Tömeges herelésnél pompás porkölt készíthető a kimetszett herékből.

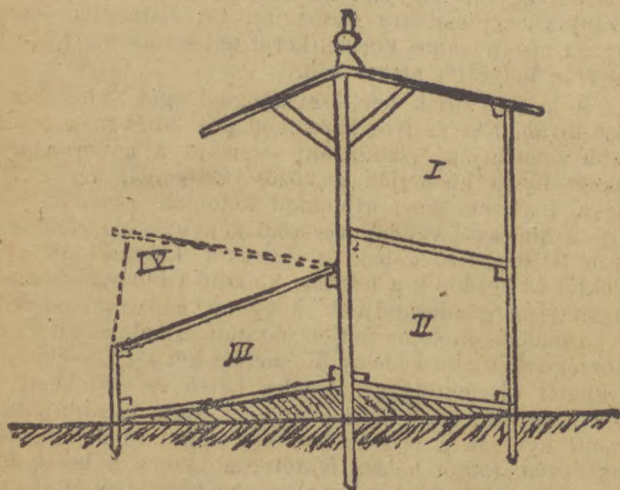
Különálló nyúlól.

Az egymagában, különálló nyúlól egy nyúlcsalád részére a következő. A terület 250 cm hosszú és 100 cm széles,

Különálló nyúlól alaprajza. (Hossza 250 cm. Szélessége 100 cm.) I. Ellető. II. Anyanyúl helyisége. III. Kifutó.

melyből az elejére 100 cm, a hátsó rész (a kifutó) 150 cm jut. A szélesség végig 100 cm. A zárt helyiség (az eleje) emeletes. Felül a bak helyisége, alatt a anya helyisége. Ezek

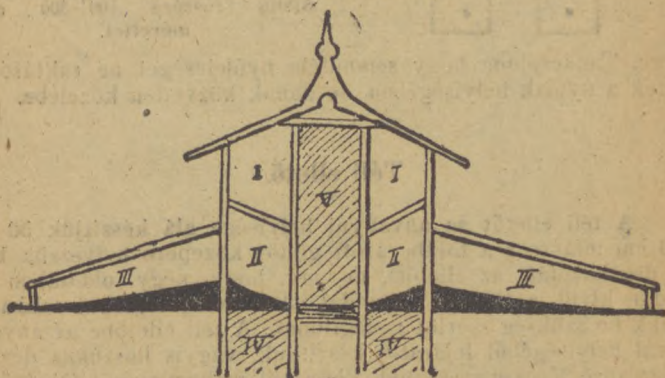
Különálló nyúlól. (Keresztmetszet.) I. Emeleti helyiség az apaállat részére. (Méret 100—100 cm.) II. Földszinti helyiség az anyának. (Méret 100—100 cm.) III. Kifutó. (Méret 100—150 cm. Deszkaoldallal.) IV. Drótfonatos fedélkeret földbe mélyítve. (Méret 100—150 cm.)

alatt a földbe mélyítve a téli ellető. A kifutó, tehát a hátsó helyiség, az ól napos, keleti oldalára helyezendő. Az egymagában álló nyúlól fedélzete az első és a középoszlopokra helyezkedik és a kifutót csak felerészben fedi és védi a csa-

padék ellen, mint egy hátranyúló eresz. Mindezeket a csatolt rajzon igen könnyen át lehet tekinteni. A bak és az anya helyiségeinek méreteit már leírtam. A kifutót a rajz ismerteti méreteiben és elhelyezésében, hiszen egyszerű az egész.

Kettős nyúlház.

A kettős nyúlház épületének méretei ugyanazok, mint az egyes nyúlólé. Az egyes nyúlházak eleje egymással szembe kerül és a kettő közé átjáró fedett folyosót csinálunk 80—100 cm szélességben és innen kezeljük, etetjük az állatokat.

Kettős nyúlház. (Keresztmetszet.) I. Felső helyiségek. (Apaállat részére. II. Földszinti helyiségek. (Anyaállat részére.) III. Kifutók. IV. Téli elletők. (Földalá, ládába helyezve, a folyosóról deszkajtóval.) V. Középfolyosó. (Négyes nyúlháznál kettőt egymásmellé építünk egyfedél alá.)

A fedél szerkezete más alakú lesz, amennyiben a kettős nyúlház fedele a középfolyosó fölött legmagasabb és a zárt helyiségek fölött lenyúlva, még a kétoldali kifutók fölé is részben átnyúlik, mint csapadékelhárító eresz. Külön leírás fölösleges, mert a szükséges belső méreteket ismerjük és azokhoz alkalmazkodunk a kettős nyúlháznál is. A négyes nyúlházat a kettős egymás mellé tételével építjük. Nyolcas anyanyúlház ugyanez, csak az apaállatok helyett anyákat helyezünk az emeletre is, az oldalra készített földszinti kifutóba lécezett deszkalejáróval. (Lásd a 8-as nyúlház alaprajzát.)

A nyúlólóban széna, szalma és egyáltalán semmiféle nyúléség nem tartható s ezért az ől tervrajzánál nincs padlás vagy mellékhelyiség bevéve a takarmánynak, mert a nyulak

tenyésztő azt ad a nyulainak, amiből van és amit a nyulak *készséggel fogyasztanak*. Amit a nyúl nem szeret, azt ott hagyja, tehát azt a növényfélélet többé nem adjuk neki.

A szemes eleséggel szűkösen bánjunk és csak akkor adagoljunk, amikor szükséges. Az anyának a vemhesség és a szoptatás idején naponta 2—3 dekát és a fiatal növendékállatoknak a szopás alatt és után hathetes korukig. A baknyúl is megkívánja, hogy a párzás idejére jó erőbe hozzuk és abrakoljuk naponta 5 deka szemes eleséggel.

A prémnyulak állandóan megkívánják a napi szemes eleséget, mert ettől lesz szép, fényes és értékes a gereznájuk és eladható a kikészített prém, nyúlőr, sőt levágás előtt egy hétig vegyítsünk 1—2 deka olajos magvat a szemes eleségbe (napraforgó, tökmag, lenmag) a prémek ragyogó szépségeért.

X Mikor etessünk?

A teljesen kifejlődött házinyulnak naponta kétszer adunk eleséget: este és reggel. Estére több szálas, rácsálni való eleséget adagolunk, reggel a napi fogyasztásra fonnyasztott zöldségfélélet és gumós, vizenyős eleséget teszünk be többet. Az anyanyúl a vemhesség és szoptatás ideje alatt naponta 3—4-szer is kapjon eleséget, de vigyázzunk a rendes adagolásra, túltömni a rácsokat, etetővályukat nem célszerű, mert pazarolnak az állatok. A kicsiny növendékállatok szintén többször kapjanak eleséget naponta. A rendes adagolás alatt azt érzük, hogy télen-nyáron és minden időben megkapja a házinyúl eleségében a szükséges nedvet és száraz anyagot. A konyha részére tenyésztett házinyulát vízzel itatni nem szükséges. Ebből kivételt teszünk a nyúlanyával, az ellés előtt két nappal és utána három napig, amikor állandóan friss víz álljon az anyanyúl részére, nehogy a szülési lázban, a rettentő szomjúság miatt, egyéb szomjesillapító nedvesség hiányában, kényszerűségből a saját újszülött nedves fiait falja fel. Vízet szoktunk adagolni kivételesen a prémnyulaknak is, mivel ezek általában kevés friss zöldséget kapnak és inkább száraz eleségen élnek, mert ettől fényesebb, szebb lesz a szőrzet és a száraz eleséghez valóban szükséges az ivóvíz.

Ugyancsak vizet adunk a levágásra beállított, hízóba fogott nyulnak, mert vizenyős eleséget, fűvet nem kapnak a beállítástól a levágásig és így biztosítjuk a húst, hogy ne legyen fűze. Szokás a nyáron levágott nyulakkal zöld diólevelet is etetni a hús ízletessé, illatossá tétele végett.

A konyhából kikerülő hulladék általában jó nyúleleség. A zöldség eldobott részeit, a burgonyahéjat párolva, a száraz kenyérmaradékot áztatva adhatjuk a nyulaknak, de legyen gondunk az eleség átvizsgálására, nehogy romlott étel, penészes kenyér, poshadt tészta kerüljön a nyúleleség közé, mert ez betegséget okoz és elhullhatnak tőle az állatok. A konyhai zöldségek közül a paprika, hagyma és más, nyúlak nem való fűszeres növények kidobandók a takarmányból.

X Az eleség gyűjtése.

A házinyulak eleségét egész éven át gyűjtjük. Kisemberek szerény háztartásában a család részére termelendő nyúl-hús szinte ingyen jön az amúgy is szemétre való holmiból. A munkába járó családapa tavasztól ősziig mindennap hazafelé jövet az útszélén füvet tép és zsebeibe vagy a kéznél levő ételhordó táskában hazaviszi, a padláson széttergeti, hogy télire szénája legyen. Télen a fák és bokrok szükségtelen galyait, amelyeket ritkítás céljából vágunk le, szintén bedobhatjuk a nyulaknak, mert ez a legkedvesebb rágszáló eledelük. Igen célszerű késő ősszel a kertből a ki nem fejlődött káposztát, kelt, kalarábét, karfiolt, mint a konyha céljára nem alkalmas anyagot tövestől kihúzni, 40 centiméter mély árokba beállítani sűrűn egymás mellé és tetejére szalmát hintve földdel befedni. A földfedő először 10—15 centi, majd hidegebb idő beálltával 30 centi vastagra növelhető. A tövestől kupacokba rakott zöld növények a fagyok elmúltával kiásva, kitűnő nedvdús tömegtakarmányt szolgáltatnak a nyulaknak. A napraforgó levele, zöld szára, magja elősegíti a nyulak vedlését és szörmenyulaknál ragyogó fényessé teszi a szőrmét. Kiállításon résztvevők erről ne feledkezzenek meg.

X Csicsóka, mint nyúltakarmány.

Házhelytelekkel bíró nyúltenyésztőknél a kiskert vagy az udvar egyik sarkában 10—15 öles csicsókás létesítése el nem maradhat. Csicsóka (*helianthus tuberosus*) a napraforgóhoz hasonló magasszárú és dús lombozatú növény, amelynek a földben is *bőséges gumótermése van*. Vetőgumóját tavasszal magkereskedésben olcsón vásárolhatjuk. Ültetése a burgonyáéhoz hasonló, jó termőerőben levő földet kíván és minden lépésre ültetünk egy gumót. Ha nagy a gumó, *hosszá-*

ban kettévágjuk és egy fészekben fele is elégséges. A csicsókát csak egyszer kell ültetni, mert gyökerei és gumói behálózzák a talajt és a földből alig írtható ki. Kora tavasszal sűrűn hajt, de hajtásaiból csak két-három szépet, erősebbet hagyunk meg, a többi többől kivágjuk s a nyulakkal feletetjük. A meghagyott hajtásokból magas növény szárak nőnek s ezeknek alsó leveleit egy méter magasságig leszedjük nyúltakarmánynak. A letépett levelek tövéből friss sarjű hajtások törnek elő, ezeket egy méter magasságig a szárról leszedjük a nyulaknak. Ősztől tavaszig a csicsóka-gumót takarmányozzuk, de csak annyit ásunk fel és rakunk pincébe a gumókból, amennyire a tavaszi fagy felengedéséig szükségünk van, mert a csicsóka legjobban a földben telel. A följegyzettekből kitűnik, hogy a csicsóka egész éven át pompás zöld és gumóeleséget szolgáltat a nyulaknak s így a csicsókás létesítése nagy hasznukra szolgál, tömeges zöld- és gumótermésével.

X Házinyúl levágása.

A levágásnál legszükségesebb kellék a gyorsaság. Deszkafalú épületünk oldalán át (esetleg az ajtón át) belülről kifelé 180 cm magasságban két hegyes szöglet verünk ki, egymástól 25 cm távolságra, hogy a szögekre a levágott nyulat hátsó lábainál átszúrva felakaszthassuk. A szükséges edényeket előkészítjük. A deszkafalhoz üres vödört teszünk a földre, amelybe a levágott nyúl eldobandó részei kerülnek. Ettől 1 méter távolságra a másik tiszta vödör, félig hideg vízzel töltve helyezendő el.

A levágásra feljavított vagy hízlalt nyulat két fülénél fogva balkezünkkel felemeljük és jobbkezünk tenyérszéleivel két szédítő csapást mérünk a kezünkben függve lógó nyúl nyakára. Már az első ütéstől a nyakesigolya eltörik és a nyúl rövidesen kimúlt. Akkor két hátsó lábánál fogva a hegyes szögekbe húzzuk és kifeszítjük. A vágáshoz előre jól kifent késsel először a hátsó lábak csuklójánál a bőrt kerekén elmetsszük, majd a lábszár belső részén, az ágyék felé, vágjuk be a bőrt, ahol a hasvégnél a vágás összeért. Ezután a has közepén metsszük át a bőrt, le egészen a fejéig, közben a két első lábát is csuklóig felmetsszük és a csuklónál a bőrt körülvágjuk. Most következik a bőr gyors lehúzása. A farkrészt hozzávágjuk a bőrhöz és a hátsó lábakon kezdve a bőrt lekuvasztjuk az állatról, végül a fejét levágjuk a bőrről. A fej az alátett vödörbe hull. A lehúzott bőrt egyelőre félretesszük.

Következik a nyúl felbontása, amelyet az ágyéknál kezdünk és a hason vigyázva végig felhasítunk. A belső értékes részeket, mint a tüdő, máj, szív kivesszük és a tiszta hidegvizes vödörbe dobjuk. Ha a nyúl hizott és zsíros, gondunk legyen a háj és zsiradékreszek külön kezelésére, mert a nyúlzsír igen értékes. A nem használható részeket: belet, fejet a piszkos vödörbe dobjuk, a lecsurgó vér közé, majd a nyúlhús földarabolásához fogunk. Az alsó combokat, felső combokat külön vágva a hideg vízbe tesszük és ezzel be is fejeztük a levágást és a nyúl a konyhára kerül. A lábak végeit eldobjuk, de szokták pamacsnak is használni cipőtisztításhoz.

Külön hangsúlyozom, hogy a nyúlvágás csak úgy sikerül, ha a bőrt melegen húzzuk le az állatról és mindent gyorsan csinálunk, mielőtt a test ki nem hűl. A nyúlhús további feldarabolása a konyhán történik. A fejlevágásnál a vért tányérba felfoghatjuk a lesipörköltbe.

X Házinyúlhús elkészítése.

Levágás után a házinyúl húsa a friss hidegvizes vödörben a konyhába kerül, ahol nagyon sokféleképpen lehet elkészíteni. Leggyakrabban paprikás pörköltet csinálunk belőle. Az elkészítés módját nem szükséges leírnom, mert ugyanaz, mint a bárány-, birka- vagy borjúpörkölté, csak-hogy valamivel jobban meg kell sózni és a zsege nyúlhús hamarabb készül el.

A *becsínált nyúlleves* is finom, sok zöltséggel, lehet édesen mazsolával és lehet savanyúan borecettel készíteni, vagy citrommal savanyítani.

A *kirántott nyúlpecsenye* ott kedves, ahol gyermekek vannak. A tojásba mártás és morzsába hempergetés ugyanúgy történik, mint a bárányhúsnál.

A *rizses nyúlhús* szintén kedves eledele a családnak, de lehetőleg olvasztott szalonna zsírja és töpörtyűje legyen a rizses nyúlhús ízesítője. Ahol szeretik az ingyenkedést, zöld petrezselymet is vagdálnak bele.

A *pácolt nyúlpecsenyét* a nagyobb és idősebb nyulak húsból szoktuk készíteni. A vadas páclébe zöltséget bőven tegyünk. A pácolt nyúlhús még nyáron is egy hétig eltartható a finom vadas párcban. A házinyúlhús készítésénél, mint igen fontos dolgot följegyzem, hogy némelyek a nyúlhúst édesnek és nyálkásnak tartják és emiatt nem ízlik, azonban a jó gazdasszony ezen nem akad meg, mert az elkészítendő nyúlhúst levágás után, amint lehült, főző ecetes vízbe dobja,

a hideg hústól a fővés megáll rövid időre, de amint újra főni kezd, a nyúlhúst kiszedjük és tegyük lehűlni. Az így elkészített nyúlpecsenye nem nyálkás, nem édes, hanem ropogós, mint a finom mogyoróbél. Az ecetiz annyira távolmarad a nyúlhústól, hogy még az édes becsínált levesen sem érzik meg az ecetesség elkészítés után.

Pástétomot is szoktak a házinyúl húsából igényesebb családoknál készíteni, ami valóban a különleges ételekhez tartozik.

A hirtelen pörkölt nyúlaprólék ott kerül az asztalra, ahol már a házinyulat nagyon megszokták. Levágás után a tüdőt, szívet, májat hagymás zsírba dobjuk, megsózzuk és hirtelen pörköltet rögtönzünk belőle. Ugyancsak hirtelen pörköltbe tehetjük a felfogott nyulvért, ami nagyon tápláló eledel. Szoktunk házinyúl húsából pompás kolbászt is készíteni, de ezt külön jegyzem föl a nyúlhús tömeges értékesítésénél.

✕ Kenőmájas nyúlmájból.

Könyvem első kiadásának egyik olvasója kérdezte, hogy télen a nyulak tömeges levágásánál a szép és nagy nyúlmájából hogyan készíthet kenőmájast. — Nyúlmájból lehetőleg vegyesen készítsen kenőmájast, úgyhogy a májnak fele sertésmáj és fele nyúlmáj legyen, mert így biztosíthatja a finom zamatot a keverés által. A májat először is megmosva, edénybe téve leforrázza, hogy az esetleges vöröses színét elveszítse, de keményre sem szabad főzni, mert ekkor morzsolós lesz. Utána megdarálja igen finomra, de szokták darálás helyett áttörni (paszirozni) a májat, hogy mentől apróbb részecskékre oszoljon szét. Első ledarálás után, mielőtt a második ledarálást elkezdené, az összevegyítést, fűszerezést végezze el. Egy kilo májhoz tegyen egy kilo friss sertésszalonnát, beleüt két friss tojást, két fej hagymát igen apróra darálva, hat deka sót, négy deka fehér borsot és mindezeket összekeverve ledarálja egy-kétszer egész finomra. Majd tisztára mosott hurkába tölti és a hurka végeit jól beköti. Következik az abárolás. A kenőmájast erős fővésnek kitenni nem szabad, mert kireped és szétfoly menthetetlenül. Egy óráig szükséges főzni 80—90 fokos melegben, hogy a víz ne lobogjon fővés közben. Elővigyázatból szokták vastag marhatorokcsőbe tenni a finom kenőmájast és így megvédi a kirepedéstől. A teljes finomra darálás után célszerű megizlelni a fűszerezés eltalálása végett. Lehetőleg saját jó ízlése szerint fűszerezze, mert így biztos a siker.

A *nyúlzsír*, mint zsírozó, a főzésnél igen kiváló. Ez okból a nyúl levágásánál a belekről, szívről és az összes belsőrészekről gondosan szedjük le a zsírrészeket és olvasszuk ki főzőzsírnak. A nyúlzsír kevés vajjal keverve, porhanyó sütemények készítésénél pótolhatatlan, igazán *porlós, szag-talan zsírozó*.

✕ Házinyúlhús felfüstölése.

Gyomorbetegék és gyermekek nem győznek eléggé hálálkodni a házinyúlhús finom és kellemes peccsenyéjéért, amelyet harmincféle módon lehet elkészíteni. Levágásnál vigyázzunk, hogy a vért jól engedjük ki, mert így a nyúlhús szép és zamatos lesz, legegészerűbb a nyulakat télen félbevágni, 2—3 napra felakasztani szikkadás céljából padlás-szon vagy légjáratos helyiségben. Eppen úgy pácoljuk, mint a sertéshúsfélét, azonban a túl erős fűszereket lehetőleg mellőzzük, mert ennek a finom fehérpeccsenyének csak ártalmára van és az ízét rontja a túl erős fűszer. A pácolás ne soká tartson, mert ez a finom, zsenge húsfajta nagyon hamar átveszi úgy a sót, mint a fűszerek zamatosító illatát. Kellő szikkadás után gyertyánfa, vagy bükkfa fűrészpórával, *hideg füsttel* füstöljük halványpirosra. A felfüstölt nyúlhús hűvös, szellős helyen felakasztva sokkal tartósabb, mint a sertéshúsfélék és jobban is eláll, mert hiszen nincs benne és rajta avasodásra alkalmas szalonna és zsiranyag, mint a sertéshúsban. A nyulakat csak téli időben vágjuk le felfüstölésre, mert ekkor gereznája is értékesebb és az eltartásához kedvezőbb az időjárás, biztosabb a kedvelt húsféle megóvása.

✕ Házinyúlhús tömeges értékesítése.

Házinyúltenyésztésünk legnagyobb akadályá az volt, hogy a házinyúlhús tömegeinek értékesítésére nem volt piacunk, egy-két éven át a Hangya végezte a tömeges házinyúlhús külföldre vitelét, aztán megakadt, de ezt a nehézséget is leküzdötte a magyar életrealitás. Egyik kőbányai jóhírnevű prémnyúltenyésztőnk tíz év előtt 40—50 darab nyúlanyával folytatott hasznothajtó tenyésztést; ahol az évi szaporulat 1400—1500 darab prémnyúl szokott lenni. A levágás télen, december 1-től január 15-ig történt. A prémnyúl fajtája a csincsilla és fehér belga óriás. Rendszerint télen, minden nap egy disznót vágott le a nyulakkal egyidőben és amek-

kora súlya a kicsontozott és feldarabolt disznóhúsnak volt, ugyanannyi súlyú nyúlhúst vágott le azon a napon. A kétféle húst külön-külön kicsontozta és feldarabolta egyenlő nagyságú darabokra, mint a pörköltnek valót szokás. A földarabolt húst vékony rétegben kitergetve a padláson szikkadt és csak harmadik napon rakta egyenlően összekeverve a húsdarálóba úgy, hogy egy marék disznóhús után egy marék nyúlhúst rakott. Darálás után megsózta és csipős paprikával megpaprikázta, a szokásos fokhagymát jól széttörve keverte hozzá, úgy töltötte a kolbászt. Ez a kolbász valami különlegesség és sokkal zamatosabb íze van, mintha csak disznóhúsból készült volna. Kezelése ugyanaz, mint a száraz sertéskolbászé. Lehet füstöletlenül, fagyasztva szárítani, de kissé pirosra füstölve kellemesebb az íze. Több évi tapasztalás szerint a házinyúlhússal kevert száraz kolbász kapósabb, kelendősebb áru lett, mint a tiszta disznóhúsból készített. Kötelességem följegyezni, hogy a kolbászárut megízleltem és meggyőződtem róla, hogy a házinyúlhús tömeges értékesítésének valóban megtaláltuk a módját. A tömeges nyúlvágás és kicsontozásnál nagymennyiségű csontanyag kerül össze, melyet kifőzünk és a zsírból finom mosdószappant főzünk, az összedarált csontokból tápcsontdarát készítünk.

A levágásra kerülő nyulakat az utolsó 2—3 hétben csakis száraz takarmánnyal etetjük és tiszta vízzel itatjuk. A száraz takarmány lehet lucerna, lóhere, rétiszéna, rozs, búza, árpa zab és főtt burgonya is. Azonban vízenyős eleség nem adagolható, mert ettől a nyúlhús ízetlen lesz. Amint látható, a házinyulak tömeges levágása téli időben végezhető, mert ekkor a hidegben nincs kitéve a friss hús romlásnak. A nyúlhúsból készíthető konzervek előállítására még próba alatt van, de kolbászalakban és füstölve évek óta kedvelt elesége a fagyasztónak. Kiszagdzák részére az itt följegyzett nyúlhúsértékesítési mód lehetővé teszi a házinyulak nagyobb arányban való tenyésztését, mert ez valóban hasznos hajtó foglalkozás a szántóvetőnek, aki *őstermelő-igazolvánnyal* piacra viheti a végyes, füstölt kolbászárut és a finom, füstölt nyúlhúst.

Házinyúl szaporítása.

A szabadon engedett házinyulak már négyhónapos korukban párzanak és szaporítanak, de a rendes tenyésztésben csakis a nyúl teljes kifejlődöttségében, azaz féléves korában pároztatható. Ezáltal elkerüljük, hogy a nyulak korai szaporítás miatt elsatnyuljanak. A nőstényt párzás céljából be-

tesszük a bak külön helyiségébe. Ha az anyán rajta van a hajlam, a párzás nyorsan megtörténik. Ellenkező esetben kár erőszakolni a dolgot, mert ezáltal rontjuk az értékes apaállatot. Az eredményes párzást arról ismerjük fel, hogy utána a bak leszédül a nöstényről és fáradtságát kissé kipihen.

A pároztatást már február elején elkezdjük, hogy március 1-ére, azaz a rendes 30 napra kis nyulaink legyenek. Még itt is külön följegyzem, hogy a 28-ik naptól kezdve a vemhes anyának állandóan friss vizet tegyünk be a fiadzás után még 3 napig, nehogy szülési lázban, nem találva frissítőt, saját nedves, újszülött fiait falja fel. Ha mégis megtörténne a nyúlfiak felfalása, az ilyen anyát hizlaljuk föl és vágjuk le, ettől utódokat ne neveljünk.

Az anyanyúl az utolsó napon bevonul az ellető helyiségbe, ahová jóelőre tiszta, száraz almot tettünk és kitépett szőréből rövid idő alatt elkészítí fészket, amelybe beleszüli vak és meztelen fiait, majd nagyon gondosan ismét szórt tép és betakarja őket. A kicsinyek szeme a nyolcadik napon nyílik fel.

Az ellés után, amint a nyúlanya elhagyja fészket és bejön táplálkozni, az elletőhelyiség bejáró nyílását deszkalappal elfedjük. A nyúlanya orrát, fejét kezünkkel megsimogatjuk, majd az ellető fedelét felnyitjuk és ugyanazzal a kezünkkel, amellyel a nyúlanyát megsimogattuk, felülről belenyúlunk az elletőbe és megvizsgáljuk, nincs-e a nyúlfiak között a fészekben élettelen és ha van, eltávolítjuk. Ugyanakkor a fölösleges számú nyúlfiakat is elpusztítjuk, majd a fészket gondosan betakarva, az ellető tetejét lebocsátjuk és a benyílója elől a deszkát elvesszük. Ez az elővigyázatosság azért szükséges, mert ha az anyanyulat nem simogatjuk meg és kezeinkkel idegen szagot viszünk a fészekbe, az anya otthagyja fiait és elpusztulnak.

A nyúlfiak 12—14 napos korukban jönnek ki a fészekből szétnézni a külvilágban. Rendszerint a bővebb táplálkozás vágya hozza ki őket, mert szakadatlanul üldözik anyjukat, hogy szophassanak és már kéthetes korukban igen jó szolgálatot tesz az üldöző nyúlfiak elől menekülő anyának a mentőpólc, melyre felhasal és a kis üldözők lent maradnak. A nyúlfiak etetése kéthetes korban kezdődik. Adhatunk nekik zöld salátalevelet fonnyasztva és fűféléket, de gondoskodjunk abrakról is, ami rozs, árpa vagy zab legyen. Gondunk legyen arra, hogy a kicsinyek első fejlődését gyorsítsuk a jó táplálás által, mert ha háromhetes korra megerősödtek, minden betegséggel szemben ellenállóbbak lesznek. Gyakori hiba a kis nyulak táplálásánál, hogy harmatos vagy vizes zöldtakarmányt adagolnak a hozzánemértők és ebből gyakorta

a kis nyulak elpusztulása származik. A Kicsinyeket négyhetes korban választjuk el, azonban a tenyészállatnak szántakat kivételesen 6—8 hétig szoptatjuk. Választás után az anyanyúl újra felpárosztatható. Évente három-négyszer szoktunk fiadztatni. En a világháború alatt egy belga óriás szürke anyanyúlammal ötször szaporítottam, amiből összesen 59 nyulat neveltem föl, tehát az anyanyúl hatvanadmagával szolgáltatott húst a háború vége felé húsfélékben nélkülöző családomnak. Azonban a túlságosan kiszarolt anyanyulat felhízalva levágtuk és további szaporításra nem használtuk. Ezt a lecsigázást a háborús inség tette indokolttá, amit kivételes állapotnak tekintve, nem követendő példa.

A prémnyúltenyésztők és az eladásra tenyészanyagot nevelők rendszerint selejteznek. Satnya nyúlfiakat nem hagyunk meg s már meztelen korukban a fészekből kipusztítják a 4—6-nál több szaporulatot. Így érik el azt a célt, hogy prémnyulaik egyöntetűek és szépek, valamint az eladásra szánt tenyészanyag is mindenkor kiváló kiállítási példányok.

Az elválasztott nyúlfiakat háromhónapos korukig együtt hagyjuk, vagyis több anyának a szaporulatát összezsapjuk. De legkésőbb négyhónapos koruk előtt ivar szerint különválasztjuk a nőstényeket a hímeiktől. Ez úgy történik, hogy a nyulakat egyenkint ölünkbe vesszük, hátára fektetjük és az ágyék gyöngéd nyomása után a bakoknál a himvessző kimutatkozik. Ezeket külön rakjuk, a nőstényeket pedig együtt hagyjuk. Gyakorlott nyúltenyésztők már háromhetes korban felismerik a nyúlfiak nemét, a hosszúkás lyukról a nőstényt, a kerek lyukról a hímét. A nemek szerinti elválasztást már 4—6 hetes korban is megejthetjük és elkülöníthetjük két csoportba. A márciusi ellésűek, tehát a legkorábbiak közül nevelünk tenyészanyagot. A húsnyulakat már hathetes kortól a konyha részére vágni kezdjük, de mindig előre két héttel jobb takarmányozás által feljavitjuk és zöldséget a vágásra szántaknak egyáltalán a hizlalás idején nem adunk, csak száraz eleséget, abrakot és tiszta vizet. Így elérjük, hogy *a házinyúlhúsnak sohasem lesz fűze.*

Nyúltenyésztést ősszel célszerű beállítani a kezdő nyúltenyésztőnek, mert őszre teljesen kifejlének a tavaszi nyúlfiak és kész tenyészanyagot képeznek, új apaállatok beszerzése által. Az etetés is nem olyan kényes télen, mert száraz eleség fogja képezni az adagolás tömegét és csekély gyökérféle, meg gumós növény. Ha sok a száraz eleség, ivóvíz is szükséges hozzá.

Feljavitásra és levágásra bármikor vehetünk házinyulat, mert az a két-három hét, amíg a hizlalás és bőséges táplálkozás tart, nem okozhat más gondot, minthogy óvakodjunk,

mert a túlsok eleségtől sőmört kapnak. A hizlalásnál különös gond fordítandó a tisztaságra. A etetővályukban ételmaradék ne álljon, mert ez megromlik és betegséget okoz. Legcélszerűbb naponta kiforrázní a hizónyulak edényeit és a piszkot eltávolítva, bőségesen almozzunk friss szalmával, mert így nem lesz nehéz szag a hizó nyúl ládájában.

Házinyúlbor kezelése.

Szőrmének csakis a téli hideg időben vágott házinyulak pompás gereznája alkalmas, azért a prémnyulakat december 1-től január 15-ig szoktuk levágni. A télen vágott nyúlboröket szőrméjükkel befelé fordítva deszkára kifeszítjük és a széleken a deszkához szegezzük megszárítás végett. A prémnyúlboröket kikészítésre mesterembernek adjuk át és ha onnan visszakerültek, a szűcsök részére áruba bocsátjuk. A levágás alkalmával összekerülő tömegnyúlhusnak az értékesítéséről már megemlékeztem.

A húsnyulakat egész évben fogyasztjuk és ezek a nyári bőrök igen csekély értékűek, legfőljebb gyerekjátékok és kalapot készítenek belőle. Mégis levágás után, azon melegében deszkára szegezzük szőrével befelé fordítva s finom porrá tört timsóval alaposan bedörzsöljük, valamint a romlékony hús- és zsírrészeket dörzsölés által kezünkkel eltávolítjuk. Timsó hiányában konyhasót is alkalmazhatunk a bedörzsölésnél. Kiszáradás után szellős, hűvös helyiségben felakasztjuk, hogy a család ruházkodásában felhasználjuk. A nyári nyúlboröket, amint említettem, csekély áron lehet értékesíteni, de végre minden fillért meg kell becsülnünk. A nyári nyúlboröket száradás után rakjuk ládába, szórt szőrrel egymásra fordítva és hintsünk közéje naftalint, majd a láda fedelét papírral ragasszuk le, hogy felbontás előtt a naftalin hatóereje ne illan hasson el. Ugyanígy óvjuk a moly kártétele ellen a szakember által kikészített téli gereznákat is eladásig.

Nyúlbor házi kikészítése.

A nyulak téli levágásánál már gondolni kell a nyúlbor kikészítésére. A nyers nyúlboró szőrös felével alul fordítva, széleinél rászégezzük a deszkalapra vagy egyszerűen szalmával kitömjük, hogy a nyúlborön ráncok ne képződjenek, mert ott meg szokott romlani. A megszárított nyúlboró hideg vízben áztatjuk, a vizet naponta frissel cseréljük, míg a bőr

megpuhul. Aztán lehornyoljuk a húsos részeket, a bőrcsato-
kat leszedjük a bőrről. A hornyolókés lehet falecdarabba szo-
ritott kaszadarab, melynek éle kifíialakú, vagyis a középén
kifelé domborodik. A lehúsolt bőrt, alul fordítva a szőrét,
asztalra terítjük, szétsimítjuk és páclével bőségesen beken-
jük. A páclevet főzzük egy liter tiszta vízben egy evőkanál
timsó és két evőkanál konyhasó keverékéből. Forrás után
lehűtjük a páclevet, használatbavétel előtt beleöntünk szűken
mérve egy deci 27 fokos kénsavat. A kénsav veszélyes, na-
gyon mar, tehát vigyázva kezeljük. A pácolást rongydarab-

Hornyolókés.

Aztatott nyúlőr hornyolása.

bal végezzük. Kenjük be bőségesen a bőrt, majd behintve
búzakorpával, kötélre terítjük száradni. A kötélén a korpás
fele felül legyen, a szőre alul. Ha keményre száradt, a pácolt
felét vizes ronggyal nedvesítjük át és az így kezelt nyúl-
bőröket, bőrös felét bőrös feléhez fordítva, tegyük le a pin-
cébe megereszkedni. Másnap a cserzett bőröket egyenkint
simítsuk ki, húzogassuk széjjel, előbb kézzel, majd gömbölyű
farúdon (kapa- vagy ásónyélén) oly gyorsan, hogy a bőr
megmelegedjen a dörzsöléstől. Közben terítsük az asztalra
és lisztel kevert korpával dörzsöljük be a pácolt felét. A be-
dörzsöléshez használjunk kukoricaacsutkát. A bedörzsölést és
a nyújtogatást addig folytatjuk, míg a pácolt bőr kisimul és
szép fehér lesz. A megpuhított bőrt finom üvegpapírral át-
csiszoljuk. A szőrös oldalát végül átdörzsöljük benzines
fűrészporral, amittől a szőrzet fényt kap. A házinyúlőr ki-
készítése házilag nagy ügyességet és figyelmet kíván.

Nyúlbetegségekről.

A nyúltenyésztőnek minden igyekezetével arra kell töre-
kedni, hogy a *nyúlbetegségeket megelőzze*. A kezdő csakis
bizonyosan tudott és ismert, egészséges tenyészetből vegyen

nyúltörzset. Amely tenyésztőnél nyúlbetegség van, onnan ajándékba se fogadjon el nyulakat, különben kórháza lesz és nem nyúltenyésztete. A távolról vásárolt nyulakat állatorvosi egészségügyi bizonylattal vegyük át.

A nyúlbetegségek megelőzésére szolgál a tisztaság, a nyúlólak mindennapi takarítása, az összes nyúleleségek szigorú megvizsgálása. Romlott takarmányt, dohos abrakot, penészes eleséget ne kapjanak a nyulak, mert ettől sokféle baj származik. Az etetővályut mindennap forrázni szükséges, hogy tiszta legyen. Vizes zöldfü, harmattól nedves sálata, lóhere és más kívül vizes zöltségek, erős paprika, hagyma és nyulaknak nem való fűszeres növények okozzák a bélhurutot, hólyagos szájgyulladást, felfúvódást. Mindezeket egy kis igyekezettel, gondos körültekintéssel elkerülhetjük.

A nyúlketrec hiányos építéséből származó légvonat sok kárt teszen a fiatal nyulakban és a felnőttekben egyaránt. Legveszélyesebb az őlfalak alján hagyott rés, repedés, ahol gyöngén vág be a külső hideg levegő az éjjel pihenő állatokra.

Sokszor hurcolják be a betegséget, ragályt akkor, amikor az anyanyulat pároztatás céljából idegen, ismeretlen tenyészetbe viszik át. Itt a betegség terjesztője lehet a bak, vagy az anyanyúl egyaránt. Legyünk elővigyázatosak, idegeneket, bámulokat ne engedjünk a tenyészet közelébe, mert az ember lábán, ruháján áthurcolhatja a fertőző nyúlbetegségeket.

Amint a tenyészetben egy nyúl megbetegedik, szomorkodik, azonnal távolítsuk el az ől közeléből. Legcélszerűbb az ilyen állatot levágni, mert ezáltal a bajok sorozatát előzzük meg. De ha még sem sikerül a nyúlbetegségeket elkerülni, segítésképpen följegyzek néhány tanácsot.

Ólrágás, lécrágás. Sok vizenyős eleség adagolása mellett a nyúl rákényszerül az ől fájára, lécekre és ezeket rágja, mert a fogait koptatni szükséges, tehát rákényszerül az ől farészeinek, léceinek rágására. Gyógyítása: száraz eleség adagolása, széna, zabszalma, árpa, zab etetése, csekély vizenyős takarmány hozzáadásával. Esetleg az anyanyúl is rághatja az ől farészeit, mert párjához vágyik. Ilyenkor a kiszabadulás a nyúl célja, de ha pároztatjuk, ismét nyugodt lesz és elhagyja a farészek rágását.

Egymás szőrének kitépése, verekedés többször előfordul. A kiherélés nélkül együtt tartott hímek ivarérettség után verekednek, együtt nem tarthatók. Anyanyúlnál a verekedés előfordulhat párzás nem kívánása vagy eredményes párzás

után a bak elűzése esetén. Az egymás szőrét tépő nyulakat zárjuk külön-külön ketrecbe.

Rühösség. Van fül-, fej- és egész testet borító nyúlruhosság, amit rühatkák okoznak. Járványos betegség. Gyógyítása a rühös sebhelyek fertőtlenítése, száradás után faolajjal való bekenése, hogy felpuhuljon. Két nap mulva kreolin- vagy karbololajjal bekenjük. Tisztaság, száraz elhelyezés. Egy hét alatt gyógyul.

Kosz. Egerek és patkányok által terjesztett bőrbaj, amely az emberre is átragad. Inkább a nyulak fülén és fején jelentkezik gömbszerű kiemelkedés, porhanyó var alakjában. Magától is meggyógyul. Kezelhető tízszázalékos szalicilkenőcs, jód tinktúra ecsetelése által. Gyógyulás után korpával célszerű a sebhelyeket ledörzsölni.

Nyúlön élősködő rovarok. Tetvek, bolhák. Védekezés: tisztaság, bő almozás, fertőtlenítés. Kipusztíthatók perubalsam, éteres olajok és finom rovarpor alkalmazásával.

Sántaság, felhülés. Okozója a hideg kö-, téglavagy betonpadló. De sántaságot okozhat a nyúlól alján hagyott hézagokon átszűrődő hideg levegő, a légvonat, ami a meleg nyúltestnek csak a padló közelében levő testrészét, lábait éri és meghűti, sántává teszi. Gyógyítása a légvonat megszüntetése és a fájós lábak bedörzsölése kámforos tiszta szesszel. A padlót deszkával burkoljuk.

Májfoltosság (Coccidiosis). Spóra-fertőzés, melyek a takarmány útján jutnak a nyulak testébe és a beleket, májat pettyessé változtatják. Gyógyszere ismeretlen. Védekezés a tisztaság, fertőtlenítés, az összes beteges, csenevész állatok leölése, kiselejtezése, főleg száraz takarmány etetése, hűléstől megóvás.

Nyúlpestis. Nincs gyógyszere. Kezelése sikertelen. Boncolásnál tüdő-, mellhártya-, lép daganat, vérzés, savós nyálka. Hullák elégetendők, utána gondos fertőtlenítés.

Tüdősorvadás. (Tuberkolózis.) Ragályos. Nincs gyógyszere.

Gyomorhurut. Tünetei: étvágytalanság, mohó ivás, szomjúság, kívül nyalakodás, hasmenés. Rendetlen etetésből ered. Orvoslása 1—2 napi koplaltatás, utána könnyen emészthető eleség (főtt burgonya). Fűszernövények főzetének itatása (ánizs-, kömény-, kapormag, majoránna, fodormenta), mindegyiket külön-külön.

Bélhurut. Etetési hiba, hirtelen átmenetnélküli áttérés vizenyős eleségről szárazra vagy fordítva. Romlott takarmány, vizes saláta, vizes paraj etetése, megfázás. **Hasmenés,** az ürülékben nyálkás, bűzös, véres vegyületek. Gyógyítása:

meleg, száraz elhelyezés. Nyugalom, tisztaság. Az ártalmas eleség vagy ivóvíz mellőzése. Egynapi koplattatás, azután jó széna, piritott zab, fiatal fűzfa- és tölgyfagalyak etetése. Piritott barna kenyér, rántott leves.

Szemgyulladás. Gyógyítása: kétszázalékos bórsavas öblögetés. Tisztaság, bő almozás.

Fertőző nátha. Ragályos. Gyógyítása sikertelen. A betegeket levágni és elásni, a kezdő betegeket levágni és konyhára adni. Általános fertőtlenítés, meszelés. Vásárolt állatokat 14 napi külön vesztegárban tartani.

Hólyagos szájgyulladás. Okozója fiatal nyulaknál nedves zöld takarmány, romlott, penészes eleség. A nyálazás összetapasztja az állat szőrét. Szájszájelen hólyagocskák. Étvágy-csökkenés, hasmenés. Fele része a bajt nem éli át a betegeknek. Gyógyítása az ól tisztítása, száraz almozás. Száraz eleségek adagolása, széna, zab, árpa. Száraz fiatal tölgyfakéreg és fűzfakéreg rágatása. Kezelésnél égetett timsóval hintjük meg a hólyagos szájrészeket. Fertőtlenítő folyadékkal lemosás és szárazra törlés, utána ismét timsóval behinés. Elkülönítve kezelendő.

Felfúvódás ellen ricinus-hashajtó segít, ha rögtön észrevesszük, különben a gyorsan erjedő, romlott eleségektől a belek felfúvódnak, 4—5 órán belül beáll az elhullás.

Drága kiállítási példányokhoz célszerű állatorvost hívni, aki szakszerűleg gyógykezel a értékes állatot. Közönséges háztartás céljára tenyésztett nyulakat pedig vagy elássuk, ha ragályos beteg volt, vagy levágjuk és konyhára adjuk a könnyebb eseteknél. *de kórházat senki ne csináljon a tenyészetéből,* még akkor se, ha utolsó darabig le kell vágni a nyulait.

Házinyúlajták.

A házinyulat a vadnyulakból szelídítette meg az ember és már a rómaiak ezelőtt két és félezer évvel a hódított területekre bevitték a szelídített nyulakat. Napjainkban csodálatos haladást mutat a házinyúltenyésztés, a különböző célokat szolgáló fajták száma több mint harmincféle és ezek válfajai nagy számot tesznek ki.

Osztályozhatjuk a házinyúlajtákat nagyság szerint, de éppen így lehet haszonvétel szerint is osztályozni, azonban legcélszerűbb mégis, ha az ismertebb házinyúlajtákat egyenként és külön-külön mutatom be, hogy teljes legyen a választék.

Magyar kis házinyúl ott él szerte az országban az istállók jászalai alatt szabadon. Tápláléka a haszonállatok szájából lehulló izék. Italuk az állatok itatásánál kilocsogó víz. Minden gondozás nélkül élnek. Inkább a gyermekek mulatására szolgál, mert a húsát igen ritka esetben eszik meg. Verkeresztelésre, újabb fajták előállításához alkalmas anyag. Súlya félkilótól másfélkilóig. Színe fehér, fekete, szürke, tarka, minden elképzelhetetlen változatban. Nevezhető sportnyúlnak, mert haszonvétele majdnem semmi.

Üregi nyúl. Mezőn, homokos vidéken, vadon tenyészik. Keresztelésre, újabb fajták előállítására igen alkalmas fajta. Súlya 1—2 kiló. Színe szürkessárga, barna, fekete, söt tarka is található. Könnyen szelődül és lesz házinyúl belőle.

Orosz prémnyúl. A prémnyulak között igen kedvelt fajta. Tiszta fehér, fekete orr, fül- és lábvégszínezettel. Súlya 2—3 kiló. Húsa igen ízletes. Prémje értékes.

Fehér angoranyúl. Hosszúszőrű, fehérszínű házinyúl, finom fehér szőrét évente 3—4-szer is nyírják, szőréből gyönyörű kézimunkákat, fehér kötött árukat készítenek. Nagyon gondos tisztaságot igényel. Húsa jó. Gereznája értékesíthető. Tépett szőre 20—25 cm hosszúra nő. Évi szőrtermelése 20—25 deka. Testsúlya 2—4 kiló. Kezdő tenyésztőknek nem ajánlható. Kapható fekete, és szürke színben is.

Hollandi nyúl. A hollandusok házi nyula. Igénytelen. Súlya 2—3 kiló. Tartása nem kényes. Húsa igen ízletes. Szaporasága kitűnő, 6—7 fiat vet. Színe fekete-fehérfoltos, melyet akkor tartanak szépek, ha hátközépig fekete, onnan a fejig fehér és a fején a fül és pofa fekete, az orron fehér sáv. Kezdőknek ajánlható mint nem kényes állat.

Ezüstnyúl. Igen kedvelt házinyúlfajta, egyszínű ezüstszőrzettel. Súlya 2—3 kiló. Húsa igen jó. Bundája kelendő árut szolgáltat. Nem kényes. Kezdőknek ajánlható. A nyúlfak feketék, az ezüst színt 5—6 hónapos korban éri el teljes pompájában.

Csincsilla. Újabban kitenyésztett prémnyúl 2—4 kiló súlyban. Színe szürke, szinte márványos színjátékkal. Mint prémnyúl igen értékes. Húsa ízletes. Tenyésztése ajánlható.

Havannanyúl. Középnagy prémnyúl, nyestszínű szőrzettel. Súlya 2—3 kiló. Gereznája értékes. Húsa jó. Mint prémnyúl bevált.

Alaskanyúl. A havannához hasonló prémnyúl, fekete seiyemfényű, gyéren fehérszálú szőrzettel, mely az alaskarókához hasonlít. Kedvelt prémnyúl.

Hermelin-nyúl. Kicsiny, zömöktestű, igénytelen prémnyúl. Színe fehér, piros szemekkel. Súlya 1½—2 kiló. Gereznája

nája jól értékesíthető. Húsa ízletes.

Fekete rőt-nyúl. A prémnyulak közé tartozik. Háta tiszta fekete, hasa barnássárga és prémjét kedvelik a szűcsök. Súlya 2—3 kiló.

Bécsikék. Hús- és prémnyúl. Színe kék-szürke fénybe hajló. Testsúlya 4—5 kiló. Gondos ápolást kíván a szőrme színe miatt, különben nem kényes fajta. Gereznája keresett árú. Tiszta fehér színben, kék szemekkel is kedvelt házinyúl. Kezdőknek ajánlható.

Kosorrú nyulak. Angol és francia változata van a kosorrú, nagytestű húsnyulaknak, görbe orral, lelógó fülekkel. Súlya 4—5 kiló. Színes barnás-szürke. A tenyésztők nagyon kedvelik tömeghúsaért és szőrméjéért.

Lepke-nyulak. Tarka színezésű húsnyulak, angol és német lepkenyúl néven. Igen kedvelt húsnyúl, a prémje is értékes. Súlya 3—4 kiló. Nem igényes. Kezdő tenyésztőknek ajánlható.

Vitás nyulak. Angol vitás, belga vitás, holland vitás nyulak olyan nyúlfajták, amelyek elütnek az ilyen néven ismert nyúlfajtáktól színben és testalakban és hová tartozandóságuk — vitás, kétes. A vitás nyúlfajták általában nagyon edzetten és igénytelenek és kezdő tenyésztők részére ajánlhatók.

Belga óriásnyúl. Miként a neve is mutatja, a legnagyobb testű házinyúl, melynek testhossza 70—75 cm nagyra nő. Súlya 5—8 kiló, tehát tömeghúst szolgáltat és gyorsan fejlődik, de elég kényes természetű és gondos ápolást, jó takarmányozást, tisztaságot igényel. Van fehér, szürke, vasderes és fekete színben. A fehér belga óriásnyúlnak piros szemei vannak. Kezdő tenyésztők rendszerint a belga óriáson kezdik a tenyésztést, ami nem célszerű és sok csalódás éri a nyúltenyésztésben teljesen járatlanokat, mert az óriásállatnak az igényei szintén nagyok. A sikerült első évi nyúltenyésztés után, második évben már ajánlhatók kezdőknek is a belga óriások.

Az itt felsorolt házinyúlfajtákon kívül még számos fajta van és ezek válfajtái, változatai, mert a házinyúltenyésztés rajongói minden igekezetüket beleviszik a nyúltenyésztés megkedveltetésébe, fellendítésébe. Nálunk a falusi kisgazdák a tömeges házinyúlhús értékesítésének feltalálása után, amelyet a könyv szerzője ajánlott kolbászkészítés útján legegyszerűsített és tekintve, hogy kétféle mezőgazdasági munkás és kisbirtokos van, nagyszerű kilátás mutatkozik a haszonhajtó házinyúltenyésztés fejlesztésére.

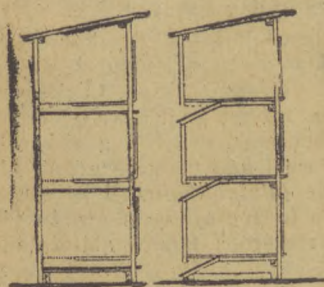
Angóranýűltenýésztes.

*„Angóranýűltenýésztes kűvűn tenýésztenű
Műelőtt belefog, gondolja meg, hogy
az angóra a tisztaságra kényes, az ől
írűnt ígűnyes, a rondaságbűn termelt
angóragyapjú — megeszi a hasznót.“*

Péterfy T.

A „Nyűltenýésztes Kátűjű“-bűn az angórűk részűre is minden benne van, de az angóra gyapjútermelésűvel hozza a fűjűvedelműt, tehát errűl kűlűn jegyzem fel a legszűksűge-sebb tudnivalűkat.

Az angóranýűl gyapjújűt űvente hűromszor nyűrűhatjuk. Rűgűntű tűptűk a nyűlrűl a szűrtű, de a nyűrás cűlsűrűbbnek bizonyult űs erre a cűlra kűlűn nyűrűollű szűlgűl. Egy angóra-nýűl űvente 15—45 deka selyeműnűm gyapjújűt termel, de 20 dekanűl kűsebb hozamű űllatűt nem űrdemes tartani, mert rűfizetűssel jár a termelés. Ebbűl a cűlbűl nyűrásnűl a gyap-jűjűt pontosan leműrűjuk, a gyűnge termelűt kűselejtezzűk, fel-javűtva levűgűsra eladjuk. A gyapjúnyűrás eredműnyűrűl pontos fűljegyzűs kűszűtűndű, hogy a legtűbbet termelűkű kűlűn tovűbbszaporűtűshoz alkűlmazzuk. A kűvűlűlűn finűrű űs sok gyapjújűt termelű anyanyűlak fűait nyűlc hűtűg is szűpűn hagyűjuk az anya alatt, de ezekkel az anyűkkal csak kűtsűz fűaztatunk egy űvbűn, hogy a tenýűszet minűsűgűt emelűjű. Ha zűrt űstűllűbűn tűlűre nűhűny fok melet tudunk biztosűt.

Angóranýűl ketrecek. (Fűűkűs-
rendszerű űs lefűlyűrűndszerű.
Keresztműszetrajz.)

tani űs jű minűsűgű, bűsűges takarműnnűl rendelűkezzűnk, akkor az űvente nűgűszűrű szűporűtűst űs elbűrűjűk az anyűk. Megjegyzűndű, hogy az angórűknűl fűűtűtűlen szűksűges a fűal anyűk jű kifejlűdűsűt bevűrűni űs csűkis nagyranűűtt sűűl-

dőket párosítani. Mindig az anyát kell a bakhoz vinni. Hasas anyát nem nyirunk meg a test hasi részén, hogy kicsinyei-nek fészket téphessen magáról. Vemhes angóraanyák megnyírása elvetélést okozhat. Az angóranyúl hasznosítható élet-tartama 5—6 év, ezen túl tartani nem gazdaságos.

Az *angóranyúl-ketrec* különleges berendezést igényel a gyapjúkimélet és tisztántartás végett. A gyapjútermelő nyúltömegtől teljesen külön helyezzük el a *tenyésztörzset*, a szaporításra kiválasztott legkiválóbb tenyészanyagot és annak átselejtezett törzsanyagát. Ezeknek kifutó, kényelmes ól és jobb, táplálóbb takarmány biztosítandó, mert ez képezi alap-ját a gyapjú többtermelésnek, a jövedelmezőségnek.

Az *angóratelep* tulajdonképpen a gyapjútermelésre beállított és 5—6 évig nyírásra tartott nyúltömegből áll, amelybe az utánpótlást a külön elhelyezett *tenyésztörzs* szolgáltatja. A tömeggyapjútermelés állatanyaga a *koránherélt süldőkből* és a tenyésztésbe nem kívánatos nőtény süldőkből kerül ki, de még ezeket is célszerű miskároltatni (petefészket eltávolítani), mert enélkül rájuk jön a párzási ösztön s folyton nyugtalankodnak, ha összekerülnek — verekednek, tépik, tönkreteszik a drága gyapjút. Az *angóranyúl-ketrec* két főrészből áll. Egy keretépítményből és a belehelyezhető nyúltartó ládákból. Ez a könnyű takarítás végett szükséges, mert így minden egyes állatot a ládájával kivehetünk, ha szükséges, miként a fűszeres boltos, hogy minden egyes fiókot kihúzzhat. Az angóráknak tágas, szellős, de *nem légvona-tos* elhelyezés felel meg, keletfelé irányítva a kilátást, esőtől, hőségtől védve. A ketrecet fűteni, kész betegség. Az angóra télen jobban bírja a hideget minden más házinyúlnál, de az északnyugati hideg szelek ellen tömőrfallal védeni kell. A gyapjú növéseire a hideg gyarapítólag hat.

Az *angóranyúl-ketrec* símáragyalult fából, deszkából készüljön, a gyalulatlan, szálkás faanyagba beleakad a drága selyemgyapjú és letépi a nyúlról, elvesz a haszon. Legkényesebb része az angóra-ketrecnek a vízelet és trágya célszerű eltávolítása. Van *fiókrendszerű* beosztás, melynél a ritkásan lécezett padló alatt külön fiókba gyűl az ürülék és a fiók kihúzásával eltávolítjuk. Van külön *lefolyórendszerű* beosztás, melynél alátett ferdelapon lejut a ketrec aljába s azután távolítjuk el az ürüléket. Kezdők részére a fiókos, alátétrend-szer megfelelőbb.

Takarmányban az angóra nem kényes, nem válogatós, de a tisztaság fenntartása végett vigyázni kell, hogy az ele-ség ne piszkolja be a fehér szőrzetet. Egy napra egy nyúl részére számíthatunk 3—5 deka abrakot (zab, árpa, rozs),

6—8 deka szénafélélt, 5—6 deka vizenyős eleséget (répa, gyökérfélék, csicsóka gumó, burgonya), 5—6 deka zöldelés, fűfélék. Abrakból a kukoricát lehetőleg mellőzzük, mert hízal, amire az angóragyapjútermelésnek szüksége nincs. A szalmát ne számítsuk szalastakarmánynak. Vizenyős és zöldelés etetésénél vizet nem adunk. Általában az angórának leginkább a lucernaszéna felel meg. A szalastakarmányt angóránál az ajtóra kívül elhelyezett szénarácsba tesszük, hogy a keskeny lécezen át behúzogassa s a lehulló rész ne jusson be a ketreche gyapjúronditónak.

A gyapjú tisztántartására kefért és fésűt használunk hetenként egyszer. Egy nyúl megfésülése 15—20 percig tart, ölbefektetjük s így mindkét kezünkkel szabadon dolgozhatunk. A fésülés nem lehet tépés, hanem csak kiméletes tisztogatás, a gubancos részt kézzel bogozzuk ki, esetleg vágjuk ki, de ne tépjük, mert könnyen bőrgyulladást okozhatunk vele. Az angóragyapjú nyírását, hosszúság szerinti osztályozását sokan leírták, magyarázták, mégis *legcélszerűbb ezt természetben elsajátítani*. Vannak már angóratanfolyamok, ahol a gyapjufésülést, kefélést, a nyírást és osztályozást is megtanulhatja egy személy a tenyészetből, de lehetőleg a főnást, matringolást is tanulja meg, mert ez biztosítja a nagyobb jövedelmet. Az angóratenyésztés beállítása előtt szerezzen tapasztalatokat minden kezdő, mert ez a legbiztosabb alapja a jövedelemnek.

Angóranyúl nyírása

Angóranyúl első díjjal
kitüntetve

Külön tudnivalók a nyúltenyésztésről.

Tíz év alatt az első kiadás olvasóitól sokszáz érdekes kérdés érkezett a szerkesztőhöz és azokra válasz ment gyakorlati jó tanácsokkal. Ezekből az útmutató válaszokból minden nyúltenyésztő tanulhat, okulhat, mert a gyakorlati életből, tapasztalásból valók.

Péterfy Tamás.

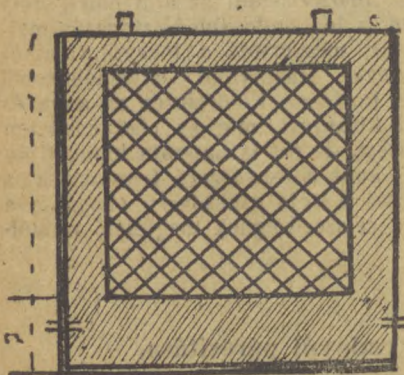
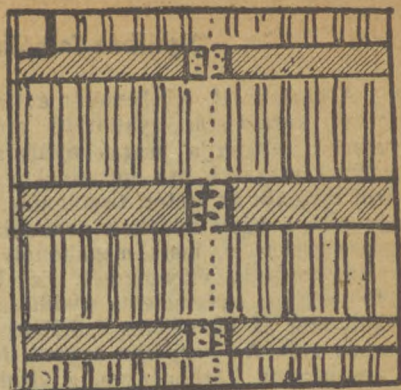
Ócska nyúlólat ne vegyen.

Erdligetről kérdezte D. L. olvasó, hogy olcsón ajánlanak neki használt nyúlólat, mert az illető felhagyott a nyúltenyésztéssel. Megveheti-e nyugodtan az ócska nyúlólat? — A válasz rövid: *nem*. Az ócska nyúlól vásárlása mindig kockázatos, mert esetleg betegségekkel fertőzött ölben elpusztul a nyúlállomány. Ha még elhullás nem volt a kifutó nélküli ölben, akkor alapos fertőtlenítés után, mint veszmentes nyúlketrecet, jótállás vállalása mellett bocsáthatja eladásra, az egészséges nyúlállománnyal együtt az eladó. De a tanácsadása után kiderült, hogy ragályos járvány pusztította ki a nyulakat az eladó ócska nyúlólból, aminek a fája-deszkája ilyen esetben csak tűzrevaló, nem pedig új nyúltenyésztés beállítására.

Rácsospadló nyulaknak.

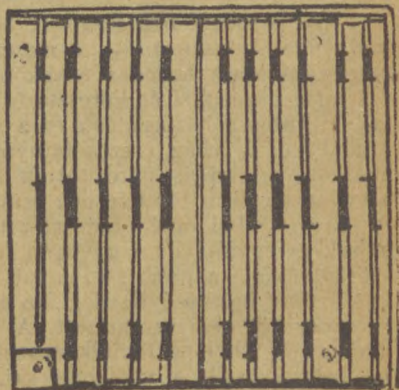
Fehér József v. bosznia-hercegovinai vámtiszt közli, hogy nyúlházában a ketrecek már 1912-ben rácsos padlóval voltak felszerelve. A célnak megfelelt. Különösen az angóránál megövtá bepíszkolástól a drága selyemgyapjút. A rácsot az öl aljától 10—12 cm magasságban helyezték el. Az öl alja ajtónyílás felé kissé lejtős és vékony, síkossá tett cementréteggel bevont. A ketrecajtó alsó része fedi a rács és ketrecalja közötti nyílást, elzárja a légvonatot. Ujabb rács beosztása könnyen kezelhető. A rácslécek szélessége 2—3½ cm, vastagsága 13 mm, a lécek közti rés 1—1.5 cm. Szem előtt tartandó, hogy a nyúl az első lábairá támaszkodik és körmeivel kapaszkodik. A rácspadlót az összes házinyulak óljába ajánlom, de még külön az angóráknak.

I. Rácsospadló alsó oldala. Látható rajta a 3 vassarok, 3 átfogó lécz. A rácsot bükkfából vagy más keményfából készítjük.

II. Nyúlketrec ajtója. Alsó deszkakerete szélesebb, hogy eltakarja a rácsospadló alatti nyílást és ezzel megóvja a nyulakat a betegséget okozó légvonattól.

III. Rácsospadló felső oldala. A sarkok és átfogó lécek alól vannak. Takarításnál a rács összehajtva könnyűszerrel kiemelhető a ketrecből.

Nyúlház-felhőkarcolók.

A házinyulak elhelyezését évtizedek óta tanulmányozom. Hosszú kutatásaim gyakorlati eredményeiből határozottan rossznak tartom a magas nyúlházakat, amelyek négy-hatemeletes magasságban építtetnek egymás fölé és kétágú létráról történik az etetés, tisztogatás. Ez a tömeges egymásfölé helyezése a házinyulaknak nemcsak célszerűtlen, de valóban egészségtelen is, mert megakadályozza a tenyészet állandó szemmel tartását, ellenőrzését. Ezt igazolja az a tény, hogy a földszintes, egyemeletes nyúlházakban nem találtam betegeket, míg az ötemeletes felhőkarcolókban az alsó sor csak kórház volt. A tömegesen egymás fölé rakott nyúlházak tisztítása nagyon körülményes, a vizelet lefolyása nehezen szabályozható, a felsőemeletiek piszka le hull az alul elhelyezett nyulakra és legtöbb esetben, a leggondosabb tisztogatás mellett is nehéz szagot terjeszt, megfertőzi a levegőt, amiből betegség származik állandóan. Házinyulat egyemeletesnél magasabban elhelyezni nem tanácsos. Földszinten az anya és kicsinyei megfelelő szabad kifutóval, míg az első emeleten az apanyúl talál jó elhelyezést, de ezt is naponta kiengedjük az udvarra járni, üdülni, amit a tenyésző fenntartása is megkíván. A Nyúltenyésztés Kátéja szakkönyv ebben is a gyakorlati tenyésztésnek és célszerűségnek megfelelő nyúlórajzokat mutat be.

Házinyúl és vadnyúl párosítása.

Kecskemétről írta Botos I., hogy lehetséges-e házinyulat vadnyúlal keresztezni. — A mezei vadnyúl és a házinyúl keresztezése nincs benne a szakkönyvben, mert az évtizedek óta tartó párosítási és keresztezési kísérletek meddők maradtak. Ugyanis a házinyúlnak és a vadnyúlnak csontszerkezete különböző. A világ összes fajnyúltenyésztői mesterséges beavatkozással mégis párosították a vadnyulat a házinyúlal, azonban ennek a törekvésnek semmi eredménye nem maradt. A párosztatásból eredő keresztezett utódok betegségekre hajlamosak és egyáltalában gyengén fejlődők lettek. Ezenkívül a szőrűnomság, a prém sem javult és így semmiféle haszon vagy előny hosszú évtizedek óta a vadnyúl és a házinyúl keresztezéséből nem származott. A kistenyésztők az ilyen különlegességekkel ne foglalkozzanak, mert az egész tenyészetet befertőzhetik a vadnyulakkal, ha zárt helyen tartják, mert nagyon könnyen behozzák a ragályos betegséget.

Házinyúl legeltetése.

Célszerű lenne-e a házinyulaim részére legeltetés céljából fűfeléket venni, kérdezi H. Mihály Uriból. — Aggályai valóban helytállók, mert a házinyulaknak, bár szükségük van dróthálóval befedett kifutóra, ahol mozognak, napon sütkeznek, de a kifutót is úgy kell készíteni, hogy azt ne fűhassák át, különben kiásnak a zárt helyről és elvesznek, kutyaszéttépheti, macska bánthatja. A zöld eleségről igen helyesen jegyzi meg, hogy annak frissen vágott, túlnedvesnek lenni nem szabad, sőt az a rendes etetés, ha a ma levágott zöld eleséget csak holnap eteti, megfonnyasztva. *Házinyulakat legeltetni és erre a célra legelőt létesíteni nem célszerű.* Azonban a jelzett területet érett istállótrágyával jól trágyázza be, ássa fel és vessen bele lucernát árpa védnövényt. Ha az árpa egy arasz magasra nőtt, kaszálja le zölden és száritsa meg szénának. Utána a lucerna hirtelen lábra kap és pompás lucernája lesz 5—7 évig. A lucernát etetheti zölden fonnyasztva és megszáritva télire pompás szénája lesz a nyulak részére.

Finom kézimunkaanyag termelése.

Vidéki tanítónő kérdezi, hogy finom kézimunkaanyag termelése végett föltétlen szükséges-e szaporító angórányúl tenyésztést tartani. A válasz: *nem.* A finom kézimunkagyapjúanyagot valójában a herélt angórányulak termelik 4—5 évig, gyenge táplálás mellett, mert ettől lesz igazán vékony, finom, selyemszerű az angórányúl szőre és évente 4—5-ször lehet nyírni. A fiadzó anyanyulak, a párosításhoz szükséges baknyulak nem szolgáltatnak olyan egyöntetű, selyemszerű, kiegyenlített minőségű gyapjút, mint a kéthónapos kora előtt kiherélt hímek, amelyek a műtét után csendes, szelíd állatok lesznek, kezesbárányoknak mondhatók és többé nem igényesek, száraz szalmán és szénán élhetnek, csakis az életfenntartásra szükséges a kevés eleség, de a gyenge tápláléktól inkább nő és finomabb a szőre. A herélt angórányulak tömegesen együvé zárhatók, nem verekednek, tehát nem szükséges külön ólház, olcsó az elhelyezésük. Evente 4—5-ször is nyírhatók, vagyis 25 dekán felül emelkedik az évi finom selyemgyapjú termelése. A tanítónők így tenyésztőrz tartása nélkül, herélt nyulak vásárlásával biztosíthatják a finom kézimunkaanyagot angóragyapjúból és kivénülés után a nyúlőr geréznájából, amit házilag készítenek ki.

Tanítónők, mint nyúltenyésztők.

— Válasz K. Irén tanítónőnek, Pölöske. —

Házinyúltenyésztésünk győzelmi útjához értünk, amikor a tanítónők önként jelentkeznek a nyúltenyésztők táborába. Följegyzésem útmutatás lesz a nagy cél felé, mert hosszú évtizedek tapasztalásai szerint a házinyúltenyésztésnek minden országban a tanítónők a legtevékenyebb apostolai, tehát nem új dolog, hanem rég kitaposott út a tenyésztés fejlődésében. Példa erre a békebeli Oroszország, ahol a leánynevelő intézetek (zárdák) világhírű gyapjúkézimunkáihoz a csodálatosan finom selymes szőrányagot a fehér angóra prémnyúl gyapjújából termelték és volt olyan leánynevelő kolostor, amelyben az angórányulak tízezrei szolgáltatták évente négy-szeri megtépés után a legfinomabb kézimunkaanyagot, az angóra-gyapjút. Ezekután önként következnek, hogy a levél-író tanítónő részére elsősorban az angóra házinyúl tenyésztését ajánlom. Amit a francia, angol, német tanítónők évtizedek óta szép sikerrel művelnek. A házinyúltenyésztés felkarolása nálunk is sikert és hasznot fog hozni a tanítónőknek. A gyakorlati szakkönyv biztos útmutatás a tenyésztés beállítá-sához.

Katonai házinyúltenyésztés a Sashegyen, 1916.

— A m. kir. Budapesti 29. honvéd pótzászlóalj nyúltelepe. —

Sokat ér visszaemlékezni a sashegyi honvéd katonai házinyúltelepre (1916), mert ennek berendezése gyakorlati és lehető legegyszerűbb volt. A telepet *Tóth Lajos* zászlós (dunántúli tanító) vezette teljes szaktudással. Elgondolásai meghozták az eredményt. A telep soha nem remélt hústömegett termelt abban az időben, amikor a világháború közepén az élelemhiány fájdalmasan nyomasztó lett. Különösen a kórházakban ápolts sebesült katonák táplálásához szolgált könnyen emészthető, ízletes, fehér hústömeggel a katonai nyúl-hústelep. Nem törekedtek kiállítási példányok nevelésére, hanem először a tisztaságra, egészségre és ízletes fiatal nyúl-hústömegre. A berendezést gyakorlati nyúltenyésztő tervezte, mindenben a célszerűség volt az irányadó. *Tóth Lajos* tanító fáradhatatlan oktatója volt a nyúltelepen alkalmazott katonai kisegítőknak. Szaktudása érvényesült mindenben, a felsőbb parancsolók legjobb sikereit dicsérhették. Hazai nyúltenyésztésünknek azóta sem volt nagyságban és sikerben hasonló gyakorlati, de egyszerű példája.

Nem párzó nyúlanya.

Belga óriásnyula májusban fiadzott és utána bakhoz vitte háromszor is, de nem párzott. Felsőgalláról írta K. István. — A baj megesett, nem várta meg, amíg a szoptató anyánál jelentkezik a sárlás, ami jelzi a párzásra való hajlandóságát. Ez rendszerint a belgaóriásoknál három-négy hét múlva szokott bekövetkezni a szaporítás után. Még jó szerencse, hogy az erős belgaóriás ellenállt az időelőtti rozttatásnak, mert így reménye van, hogy négy-hat hét alatt jelentkezni fog a sárlás és sikerrel fog járni a párosítás. A párzásra még nem hajlamos nyulanyákkal a bakot is tönkretetheti, mert volt eset, amikor az apaállat szőrét tépte, véresre harapdálta az ellenálló nyulanyát, maga az értékes bak végül kimerülten esett össze.

Nyulanyák tömegesen pusztítják fiaikat.

Érdligetről panaszolta D. L.-né, hogy hét darab anyanyula 46-ot fiadzott, ebből csak négy darab maradt meg, 42-öt megfojtogattak, vagy eltapostak. Mi ennek az oka? — Nagy ritkaság, hogy a nyulanyák ilyen tömegesen pusztítják el fiaikat. A nyúlfiak hozzá nem értő kezelése okozhatta a sajnálatos bajt, amiről a következőképpen szól a tanács: az anyanyúl az utolsó napon bevonul az elletőhelyiségbe, ahová jóelőre tiszta, száraz almot tettünk és kitépett szőréből rövid idő alatt elkészíti fészket, amelybe beleszúli vak és meztelen fiait, majd nagyon gondosan ismét szőrt tép és betakarja őket. A kicsinyek szeme a nyolcadik napon nyílik föl. Az elletés után, amint a nyúlanya elhagyja fészket és bejön táplálkozni, az elletőhelyiség bejárónyílását elfedjük deszkalappal. A nyúlanya fejét, orrát kezünkkel megsimogatjuk, majd az ellető fedelét felnyitjuk és ugyanazzal a kezünkkel, amellyel a nyulanyát megsimogattuk, felülről belenyúlunk az elletőbe, megvizsgáljuk nincs-e a nyúlfiak között a fészekben élettelen és ha van, eltávolítjuk. Ugyanakkor a fölösleges számú nyúlfiakat is elpusztítjuk, majd a fészket gondosan betakarva, az ellető tetejét lebecsátjuk és benyílója előtt a deszkát elveszszük. A nyúlanya orrát munkánk végeztével ismét megsimogatjuk azzal a kezünkkel, amelyet a nyúlvészknél használtunk. Ez az elővigyázatosság azért szükséges, mertha az anyanyulat nem simogatjuk meg és kezeinkkel idegen szagot viszünk a fészekbe, az anya otthagya fiait és azok elpusztulnak. Szokták a nyulanyák az idegen szag megérzése után fiaikat széttépni, eltaposni, megfojtani, amint ez a jelen esetben is megtörtént.

Nyulak veremben tartása.

Tiszaigari olvasó írta, hogy ott sokan tartanak házinyulat, akiknél az állatok veremben vannak és szaporítanak. Ő is verembe tette, de tágas, napos kifutójuk van. A két anya verekedik, öthónaposak, a párzás eredménytelen. — A házinyulak veremben együtttartását nem lehet nyúltenyésztésnek nevezni és ebből nem haszon, hanem kár származik. A baj kezdete a korai párzás. Fejletlen nyúlsüldők fiadzanak az együtttartás által és satnya fiakat szülnék, mert az anya sem volt testileg kifejlődve. Öthónapos nyúlsüldőt nem célszerű bakhoz engedni. A baj már is jelentkezett. A nőtény nyúl teljesen lesoványodott és feljavítva le akarja vágni. A verembe elhelyezett nyulakat külön-külön helyezze el, hogy egymásban kárt ne tegyenek. Pároztatásra a kifejlődött anyát tegye be a bakhoz. Együtt ne tartsa, mert ebből csak kára származhat. Ha további intézkedéseit a szaktanács szerint irányítja, öröme és haszna lesz a nyúltenyésztésből.

Húsvétra fiatal nyúlpecsenye.

Több évben korlátozták a bárányok húsvéti levágását a juhtenyésztés szaporítása céljából. Ilyen rendelet alkalmával tanácsoltuk olvasóinknak, hogy bárány helyett korai nyúlfiakat neveljen kirántott pecsenyének. A korai fiadztatáshoz nem lehet az anyákat valami gyógyszerrel párzásra ingerelni, hanem célszerű a téli ellető. A téli ellető az anyanyúl helyisége alá készítendő 50—60 cm mélyre és a földbeásott gödör közepére helyezzük be a deszkaládát (az elletőt), de úgy, hogy négy oldalához, a ládán kívül, a föld és a láda közé meleg téglákat rakhassunk be szükség szerint. A meleg téglákat nem tesszük közvetlen a láda deszkájához, hogy csak a levegőn át, mérsékeltén jusson be a meleg az ellető láda belsőjébe. A téli elletőbe az anyanyúl helyiségéből lejárót készítenk, deszkára apró léceket szegezünk keresztül, a lépcsőt ferdén állítjuk be, hogy menedékesen lejuthasson rajta a föld alá. A téglák berakására az ől középső folyosója alján ajtócskákat készítenk. Ezen át vizsgáljuk a nyúlfészket is. Melegítés csak nagy hidegben szükséges, mert a földalatti üregben általában meleg van a nyúlanya részére. A kis nyulak 2—3 hetes korukban a deszkalépcsőn jönnek fel a téli elletőből. Téli elletéshez már január közepén pároztatunk, február közepére lesz kis nyulunk. Az anyát bőséges abrakkal (búza, árpa, zab) tejelésre serkentjük, a nyúlfiak közül a fej-

Ietlebb, nagyobb 4—5 darabot hagyjuk meg s így jól táplálva, Húsvétra pompás pecsenyénk lesz, különb a bárányhúsnál, azonban kirántás előtt a zsege nyúlhúst ecetes vízzel leforrázzuk, ha langyosra hült, kivesszük, vászonba takarva nedvességét elvonjuk és lehűtjük. Következik a kirántás. Így készítve a nyúlhús nem lágy, nem nyálkás, hanem finom, ropogós, mint a mogyoróbél.

Kis magyar házinyl.

Ezüst szörmenyl.

Hollandi nyúl.

Tartalomjegyzék:

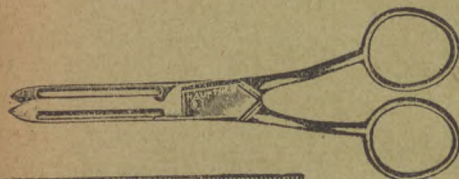
	Oldal
Bevezető	3
Nyúltartás	4
Házinyúltartó láda (képpel)	5
Házinyúltenyésztés	5
Házinyúltenyésztés célja	6
Házinyúl elhelyezése	7
Ölszükséglet tíz nyúl részére	7
Nyúllól berendezése	9
Különálló nyúllól	9
Berendezés méretei	10
Akasztóhorog (képpel)	10
Etetőrács (képpel)	11
Etetővályú	11
Mentőpolc (képpel)	12
Elletőhelyiség (képpel)	13
A nyúllól méretei	14
Kifutó (képpel)	15
A toloajtó (2 képpel)	15
Házinyulak kiherélése	16
Különálló nyúllól (2 képpel)	18
Kettős nyúlház (2 képpel)	19
Téli ellető	20
A házinyúl tápláléka	20
Mikor etessünk?	21
Az eleség gyűjtése	22
Csicsóka, mint takarmány	22
Házinyúl levágása	23
Házinyúlhús elkészítése	24
Kenőmájás nyúlmájából	25
Házinyúlhús felfüstölése	26
Házinyúlhús tömeges értékesítése	26
Házinyúl szaporítása	27
Házinyulbőr kezelése	30
Nyulbőr házi kikészítése (2 képpel)	30
Nyulbetegségekről	31
Házinyúl-fajták (képekkel)	34
Angóranyúltenyésztés (képekkel)	37
Külön tudnivalók a nyúltenyésztésről (képekkel)	40
<p>Ócska nyúllólat ne végyen. — Rácsospadió nyulaknak. (3 kép.) — Nyúlház felhőkarcolók. — Házinyúl és vadnyúl párosítása. — Házinyúl legeltetése. — Fínom kézimunkaanyag termelése. — Tanítónők, mint nyúltenyésztők. — Katonai házinyúltenyésztés a Sashegyen, 1916. — Nem pároszó nyúlanya. — Nyulanyak tömegesen pusztítják fiaikat. — Nyulak veremben tartása. — Húsvétra fiatal nyúlpecsenye.</p>	
Tartalomjegyzék	48

MEGBIZHATÓ

ANGORANYÚL ÉS FAJNYÚL BESZERZÉSI FORRÁS:
SZELLEMI MUNKÁSOK SZÖVETKEZETE
TÖBBSZÖRÖSEN DÍJAZOTT SAJÁT TELEPE.

Központi iroda: Budapest, VIII., Népszínház-utca 13
Telefon: 349-437

Az angoranyúl tenyésztése jó jövedelmezősége közismert. Fejlődése még határtalan és gazdasági életünk fontos tényezője, de előfeltétele a minőségi termelés, mely azonban csak a **legjobb eszközökkel** érhető el. Ennek jelentőségét minden szakember felismerte, és az angora-nyulak ápolásához csak a **legjobban bevált eszközöket használja**. — A világhírű berlini **Hauptner-gyár** ezeket a legjobb kivitelben állítja elő.

8541 a

Hauptner kézi villany-nyíró-gép angoranyulak nyírásához szükséges különleges fésűvel ellátva.

Hauptner tetoválófogó

Hauptner tetoválófesték

6829 b

Hauptner angoranyúl-fésű

Hauptner speciális angoranyúl olló legömbölyített lap-pal és bőrvédő kengyellel

Kérjen

képes ismertetőt!

Árak az érvényben lévő ÁOK-rendelet szerint megállapítva

MAGYARORSZÁGI VEZÉRKÉPVISELET:

SCHÖNFELD ZSIG.

MŰSZAKI NAGYKERESKEDÉS

BUDAPEST, VI. KERÜLET, PODMANICZKY-UTCA 21. SZ.

TELEFONSZÁMOK: 121-545, 117-798 ÉS 317-519

ÁLTALÁNOS NYOMDA ÉS GRAFIKAI INTÉZET

RT

Budapest VI., Nagymező-utca 3
Mindenfajta szakkönyvet beszerez
megbízól részére

Ára hétköznap 8 fillér, vasárnap 12 fillér

Előfizetési díj:

Egy hóra . 1.90 P

Negyedévre 5.50 P

FRISS UJSÁG 47.évfolyam

Budapest, VI.,

Nagymező - utca 3.

A kisember hűséges barátja

a FRISS UJSÁG

**a magyar nép legjobb, leg-
olcsóbb képe s napilapja!**

OLVASSA
NAPONTA A

FRISS UJSÁG
apróhirdetéseit,

mert sokezer
embert juttatnak
álláshoz, kenyér-
hez

KÉPES
FRISS NAPTÁR
a FRISS UJSÁG

karácsonyi számával
megkapja a lap min-
den olvasója és elő-
fizetője

FRISS UJSÁG vasárnapi száma
sok képpel és rengeteg érdekes
olvasnivalóval

KISEMBEREK HÁZATÁJA
hasznos tudnivalók

FRISS GYERMEKUJSÁG
képes gyermekmelléklet

FRISS HUMOR
tréfás oldal, képekkel

MINDEN NAP REGÉNY
folytatásokban, képpel

FRISS RÁDIÓUJSÁG
teljes heti rádióműsorral

BOLDOG OTTHONUNK
kisemberek családi tanácsadója

KÖZÉRDEKŰ FELELETEK
hasznos üzenetek

FRISS UJSÁG SZINES REGÉNYTÁRA

Megjelenik kéthetenként, csütörtökön
Kapható minden újságelárusítóhelyen